

Slovanski narodi Avstro-Ogerske vstajajo – k opoziciji.

V sedanjem položaju avstro-ogerskih Slovanov se zrcali vpliv zapadne kulture, se zrcalijo nad tisoč let stare namere germanskega plemena nasproti slovanskemu. Te namere in ta vpliv so delovali na to, da bi med njimi ne ostala nobena, ne politiška, ne kulturna vez; razkrojeni na razne dežele, v resnici nimajo več ne svojega skupnega cerkvenega obreda s svojim starim obrednim jezikom, ne skupnega literarnega jezika, niti ne staroobičajne jedne in iste obče gospodarstvene organizacije. Delili so jih tako, da imajo uže za skupne vezi — tuj cerkveni obred in tuj cerkveni jezik, tuj skupni občevalni jezik in tuj ustroj družbenega in gospodarskega življenja. Razlika med sedanostjo in prošlostjo je le ta, da v zgodovinskih dobah so slovanskim narodom polagoma jemali njih kulturna svojstva in njih kulturne vezi, v tem ko hočejo dandanes s politiko in nadmočjo v obliki konstitucionalizma nagloma završiti delo popolnega potujčenja. Kar so nadaljevali poprej v stoletjih, to hočejo doseči sedaj v jednom ali dveh rodovih. Duvalizem in obojestranske konstitucije naj bi služile v ta namen; izvršile naj bi ga pa gospodovalne narodnosti, po glavnem cilju nemška in potem njene začasne služabnice, namreč tu poljska in italijanska, tam pa madjarska. Navidezno daje se prvenstvo madjarski in potem poljski, nekoliko tudi italijanski narodnosti, v resnici pa so te poslednje narodnosti le jedno in iste skupno orodje in orožje za končne germanizatorske cilje, katerim naposled ima podleči isto orodje in orožje samo, jednako narodnostim malih slovanskih narodov.

Nikdar pa niso bili germanizatorski načrti po svojih ciljnih toliko jasni, kakor dandanes, ko jih očitno razkrivajo ne le dejstva, ampak germanizujoče stranke same. Dasi se je torej slovanskim narodom boriti tudi proti gospodujoči madjarski, poljski in italijanski stranki, vendar spoznavajo oni bolj in bolj, da te stranke bi nikdar ne imele toliko moči in bi ne kazale toliko

brutalnosti, ko bi ne dobivale podpore in spodbujanja od germanizatorskih strank, katere same spodbuja in krepi tuji vpliv, kakor je to zabeležil v svojih spomenikih pokojni grof Beust.

Brezobzirnost in brutalnost strank gospodovalnih narodnostij dobiva skupno jedno in isto podporo in spodbujenje ter služi jednemu in istemu cilju.

Tlak na slovanske male narode je po takem trajen, vedno hud, a sedaj postaje čim dalje hujši. Ta tlak je toliko silen, da kulturno in sosebno tudi v gospodarskem pogledu šibki slovanski odlomki niso dolgo časa mogli okrepiti se za primeren protitlak in sicer ravno zato ne, ker je bil in je tlak premočan, ki je uže naprej zadušil vsako nasprotje. Le močnejši narodi ali narodni odlomki so pokazali še toliko kreposti v sebi, da so se začeli gibati in ustavljati, torej delovati proti tlaku gospodovalnih narodnostij. Pri drugih šibkejših narodih je tlak ponajveč, rekli bi, žrjavica pod pepelom, da bi vplamtel v svoj čas, vsled probujenja po močnejših sorodnih upornikih. Čakali so, da bi dobili moralne opore po močnejših narodih, bodisi sorodnih, bodisi samo jednako tlačanih. In to so dočakali. Čehoslovani so se ne le probudili, ampak tudi razmerno okrepili najprej za protitlak; a tudi med njimi se kaže razlika, in tako rekoč zrcalo osode vseh malih slovanskih narodov. Čehoslovani niso le razdeljeni na razne dežele, ampak so različno močni v istih deželah. Le v kraljestvu so imeli toliko moči, da so se postavili obči germanizatorski politiki po robu, v tem ko so do poslednjega časa isto politiko podpirali Čehoslovani Moravske in Sileške, a so bili tudi še malo probujeni za protitlak. Kraljestvo moralo jim je dati zgled in moralno podporo, in še le vsled tega se zlasti na Moravskem poleg kulturnega delovanja pripravljajo tudi politiški za skupni odpor.

Čehoslovani kraljestva so z dobrim zgledom vplivali tudi na Hrvate in Slovence, potem tudi na avstrijske Ruse in vse tlačene narodnosti.

Na Ogerskem so se začeli upirati seosebno Romunci, a tudi oni so dobivali moralne opore pri sosednjih krvnih bratih, analogno, kakor jo stalno dobiva nemška liberalna in nacijska stranka od skupnega nemškega naroda in še od drugih nemških činiteljev. Zgled Romuncev pa je seosebno blagodejno vplival na ie preveč zapuščene, samim sebi izročene, gospodarski preslabo oprte Slovake. Tlak na poslednje je trajno takó mnogovrsten in silen, da je dober zgled probudil jih iz spanja, katero ni bilo tolike spanje nevednosti, nezavesti, kolikor pa skrajne onemoglosti.

Jedino pol milijona ogerskih Rusov je še takó šibkih, da niti po bližnjih zgledih ne kažejo še posebnega probujenja, dasi jih teži tlak najhujše vrste v cerkvi, šoli in v vsem javnem življenju. Te, kakor ostanke ogerskih Slovencev, more vzdramiti ali okrepiť jedino skupni odpor večih odlomkov tlačenih narodnostij na Ogerskem.

Skrajna sila je združila dve glavni narodni stranki Hrvatske v skupno opozicijo, kakor se hrvatski narod v Dalmaciji in Istri vedno bolj pripravlja za skupno opozicijo z Mladočehi. Slovenski narod ni še povsod dozorel za tako opozicijo, vendar je on poprek uže v veči meri opozicijski, ugo kažejo to zastopniki tega razkosanega narodiča.

Zunanja in notranja politika, gospodovalne narodnosti in njih stranke silijo na skupno opozicijo; vendar so avstro-ogerski tlačeni narodi še daleč od te skupnosti. Krivo je tudi to, da je germanizatorska politika zasadila močno zagvozdo med poljsko in rusko narodnost v Galiciji, kakor, če premislimo stvari do korenine, tudi med hrvatsko in srbsko narodnost na Hrvatskem in v Dalmaciji in tudi uže v Bosni in Hercegovini. Obzalujejo, ali ne moremo, da bi ne izrekli tega svojega preverjenja. Kakor je med Slovence za tuje interese delujoča politika zanesla latinizatorstvo in „liberalstvo“, jednako se je posprečilo tujim vplivom, vstvariti med Hrvati in Srbi *najnesrečnišo* opozicijo, in to jim brani, da se ne morejo doslej združiti z drugimi tlačenimi narodi za skupno opozicijo. Čas, sila in pred vsem razum privede tudi Srbe in Hrvate do složnosti proti skupnim nacijskim in političkim nasprotnikom. Kdor poštevava zaresno skupni kulturni program avstro-ogerskih Slovanov, vidi, da ni nič lažega, nego umeti *nesmisel* jedanjega nasprotja med Hrvati in Srbi vseh dežel, ki so dandanes pod avstro-ogersko državo in upravo.

Ne gledé na navskrižja, ki so začasno med Srbi in Hrvati, in na nekaka stalna nasprotja med Poljaki in avstro-ogerskimi Rusi, kažejo razna znamenja in dejstva, da opozicija med gospodovalnimi in negospodovalnimi narodnostimi našega cesarstva se večja in da bode rastla vedno bolj; na Ogerskem bodo se približevali Romunci, Slovaki in Hrvati v opoziciji, v Cis-

litaviji pa Čehoslovani, Hrvati, Slovenci, gališki ter bukovinski Rusi in najbrže tudi sileški Poljaki.

Naraščanje skupne opozicije obeh polovin cesarstva bode velikega političkega pomena, kakoršnega ni imelo še nikako dosejanje gibanje tlačenih narodov po vstvarjenju duvalizma. V opoziciji sami ob sebi ni sicer še nikakega pozitivnega programa, kakor ga potrebujejo avstro-ogerski Slovani; ali skupna opozicija, ako bi se dosegla, obsegala bi toliko negacij, da bi uže te razkrivale ne le, kaj da hočejo slovanski narodi, ampak bi kazale tudi poti, za čim da stremé ti narodi. Pomisliti je tudi, da, v tem ko se upira, n. pr. sedanja opozicija Mladočehov sedanji zunanji politiki, sedanjemu rabljenju ustave, sedanjemu volilnemu reda, sedanjemu vsiljevanju nemškega kot državnega jezika, označuje ista stranka tudi pozitivne točke, vsled katerih bi bilo izpremeniti tudi tir zunanje politike, izvršiti historičska državna prava, popraviti sedanjo ustavo ter izvršiti v resnici narodno enakopravnost. Skupna opozicija bi prisilila osrednjo vlado, v obče više činitelje, misliti na izpremembo sedanjih političkih razmer po raznih deželah in med različnimi narodnostimi.

Skupna opozicija bi dosegla več, nego oportunitizem, najhujše vrste; kajti osrednja uprava bi skušala zadovoljiti stranko za stranko opozicijskih narodov in v tem ustreči jim vsaj v partikularističnem in separatističnem smislu.

Skupna opozicija bi imela to moralno moč, da bi se pojedini njeni oddelki vezali, dokler bi se ne zadovoljili vsi ali vsa skupnost, in bilo bi zavisno od dozorelosti te opozicije, v koliko bi se udala in v koliko bi zahtevala izvršenje skupnega programa.

Skupna opozicija bi po takem dobila povod, da bi si vstvarila tudi skupen program za vse narode, v tem ko doslej ni prišlo med slovanskimi narodi do skupnega programa. Doslej so skupine pojedinih narodov hodile separatistiško in, kakor se kaže tudi doslej med Čehoslovani, celó partikularistiško pot, deleč se po interesih dežel, ne pa skupnosti češkega naroda.

Skupni program cislitavske skupne opozicije bi vplival na zjedinenje za jednak program tlačenih narodov tudi na Ogerskem.

Tem narodnostim, ki se probujajo in zaresno pripravljajo na skupno opozicijo, pripada zajedno tudi zadača, da se pripravljajo na skupni program; prvič, jih, če bodo oborožene s takim programom, ne prehvapi nobena pogajajoča se ž njimi nasprotna stranka in vlada, s tem se obvarujejo, da ne zabredejo vsled obetanj v smislu separatistiških ali celó partikularistiških interesov; drugič, bode opozicija toliko laže naraščala, ker v skupnem programu bode imela vsaka narodnost orožje v rokah za agitacijske namene, da se stranke zjedinejo za razglašeni skupni program.

Zastopniki raznih slovanskih narodnostij so često povdarjali potrebo *skupnega shoda*, da bi se zjediniли za skupen politički program. Ako hočejo pospeševati naraščanje skupne opozicije, bil bi tak shod potreben se-sebno sedaj, in ko bi prišlo da takega shoda, bil bi skupni program dopolniti vsekakor s kulturnim programom avstro-ogerskih Slovanov.

Jedno poraja drugo, in takó vidimo, da skupna opozicija tlačenih slovanskih narodov Avstro-Ogerske bi vedla najvpešniše do preobrata v smislu gesla avstrijskega vladarja: „*Iustitia regnorum fundamentum*“, po katerem ni dovoljeno, da bi pri enakih dolžnostih, žrtvah in pravih rabovali jedni, a gospodovali drugi, jedni narodi prištevali se prvi, drugi pa višim vrstam vrednosti. Skupna opozicija bi utegnila najprej zatlačiti germanizatorske tendencije, ki se pojavljajo uže celó v vladnih programih in razglašanjih; s tem pa bi stopila vsa politika avstro-ogerska na drugi tir, kakor bi bolje ugajalo cesarstvu, dinastiji in narodom.

Taka moč in tak pomen bi bil po vsem tem v skupni opoziciji tlačenih narodov, pred vsem slovanskih, v obeh polovinah cesarstva; zato misleči dejatelji pozdravljajo radostno vsak korak, ki se napravi med

avstro-ogerskimi Slovani v smislu opozicije; zato pozdravljajo vsakega zastopnika, ki se odloči za opozicijo, nadalje vsak shod, vsak banket, dà, še vsako spreobrenje listov in lističev v tem smislu, in z veseljem konstatujemo, da opozicijsko mišljenje se množi po različnih potih in pojavlja na različne načine; naj bi slovanski zastopniki, ki vidijo, da stvari so dozorele jedino za opozicijo, kazali narodom pot, da bi tako s skupno opozicijo kmalu dosegli to, kar se jim do današnjega dne odteguje z direktnim podpiranjem osrednjih vlad. Ako so se doslej obotavljali nekateri slovanski zastopniki v Cislitaviji, pridružiti se opoziciji Mladočehov in slovensko-hrvatskega nezavisnega kluba, vidijo sedaj iz raznih dejstev, da nimajo nikake nade več, s katero bi še čakali na preobrat ali vladno milost: ne Mladočehi, ne hrvatsko-slov. nezavisni klub, ampak dejstva, popolnoma razkriti tir zunanje in notranje politike, vedenje gospodovalnih narodnostij in strank in pa način, kakó se podpirajo te narodnosti in stranke, — ti činitelji silijo v opozicijo! No, naj se vedejo pojedine skupine slovanskih vodij in zastopnikov takó ali takó, mi se tolažimo sedaj ob Veliki noči, da tudi tlačeni slovanski narodi Avstro-Ogerske vstajajo — vsaj k opoziciji!

I z d r ž a v n e g a z b o r a .

O „tujih“ jezikih pri najvišem sodišču.

(Konec.)

Dr. Vašaty je o Stremayrjevi naredbi nadaljeval svoj govor takó-le: Gospoda! Vsak majhen šolski deček, ki je v osnovni šoli dobil le najprve pojme o državi, boše moral vprašati g. pl. Stremayrja: Za Boga, ako so večina avstrijskih narodov v tej državni polovini tujci, kam spadajo torej prav za prav, kam so pristojni, in kje ostane potem še velevlast Avstro-Ogerske z osmimi milijoni Nemcev in petimi milijoni Madjarov, kajti g. pl. Stremayr se vendar ne predrzne te prištevati k tujcem, kje ostane potem s svojimi 13 milijoni prebivalcev velevlast, velevlast Avstro-Ogerska, mogočni zavezni Nemškega cesarstva, po dejanjih blepečega nemškega cesarja Viljema II? Jaz menim, da pred vsem ta cesar sam in vsak, ki ni še takó daleč zabredel z nemškim nacionalnim šovinizmom, kakor g. pl. Stremayr, bi tega gospoda z njegovo novo modrostjo zagnal prav daleč za meje vse trozveze.!

In vladni program obseza tudi izrecni izraz gledé na „*uti possidetis*“ za Nemce v jezikovno-nacionalnem pogledu. Po preprostih človeških pojmih bi bilo predpogati, da velja tudi za večino nenemških narodov, da naj se varuje tudi njim isti „*uti possidetis*“ v jezikovno-nacionalnem pogledu, da bi se ne obsipali več v jezikovno-nacionalnem pogledu s krivico in rušenjem vseh zakonov. (Taka je!)

No kaj vidite tukaj? Pri najvišem sodiščnem in kasacijskem dvoru se je kar nakrat zrušil „*uti possidetis*“ („*kakor posedate*“) in storila tabula rasa.

In pogledjmo si „*uti possidetis*“ le med našimi nemškimi sodeželani in nami, pripadniki češkega naroda. Vzemimo, da je 300 let, odkar vlada dinastija Habsburška na Češkem. Od tega časa — v okroglem številu 300 let — ni bil češki jezik tuj v glavnem mestu, v prestolnem mestu Dunajskem, rabili so ga v češki dvorni kanceliji do 1848, bil je tukaj uradni jezik, vse razsodbe in razlogi so se razglašali na Češko, Moravsko in Sileško jedino češki, ako je šlo za češke stvari. Naš jezik torej ni bil na Dunaju tuj tri stoletja in do poslednjega decembra 1892, in nam je skrbeti, da ne bode tuj; in *dolžnost vsakega zavestnega nacionalnega* poslanca je, da rabi tu češki jezik, da pokažemo Avstriji in vsemu naseljenju, da tukaj nismo še tujci, ker mi plačujemo tukaj, ker naši sinovi, naši svojci morajo kri prelivati za cesarstvo. (Dobro! Dobro! pri pristaših.) Kakó pa je z Nemci v Pragi? Omenil sem včeraj, da velika germanizacija je začela še le za cesarja Josipa II, torej pred 100 leti. Torej blizo 100 let je nemški jezik v Pragi in čeških mestih in takó imenovanem češkem ozemlju tudi uradni jezik. Tu je med *uti possidetis* Nemcev in med našim *uti possidetis* doba 2 stoletij. In jaz vprašam nepristranski, kaj bi se zgodilo, ako bi se predrznili vlada ali predsednik nadsodišču v Pragi ali namestnik, zaukazati, da naj se v Pragi pri nadsodišču ali dež. sodišču in pri namestništvu nemški jezik razglasi tujim jezikom? Pred vsem bi nemška levica izstopila iz te zbornice, kakor je uže poprej često žugala kot opozicija, vse, kar je možno, bi spravila po koncu, morale bi morda celó nemške legije pridrviti pod nemškim cesarjem, da bi napravile nemški

red (Prav dobro!). Predpolaganega slučaja si jaz ne morem rešiti drugače. O Oggerski nočem niti govoriti, ondi bi si kaj takega ne upali, in poslanci in ljudstvo bi take brutalitete ne trpeli. (Odobranje).

Čudno je za avstrijske razmere, da se je večina avstrijskih narodov razžalila ravno po predsedniku najvišega sodišča, z mesta, katero bi imelo biti posvečeno sveti pravičnosti, h kateremu mestu bi imeli imeti zaupanje vsi narodi, in kjer bi ne imelo biti niti videza pristranosti in nacionalne predsodnosti, z mesta, ki bi imelo biti vzor za razsojevanje in ščitjenje zakonov za spodnja sodišča, in razžalila se je večina teh narodov proti izrecni naredbi ces. patenta od l. 1853, § 48, ki se glasi: „Sodnik naj *zunaj* urada opusti vse — torej toliko bolj v uradu — kar bi utegnulo zmanjšati zaupanje v sodniška uradovanja ali spoštovanje stanu, h kateremu spada“. Kakó pa naj češki narod zaupa uradovanju najvišega sodišča, kako naj se opira na njegovo nepristranost, ako so temu na čelu njegovi nacionalni nasprotniki, njegovi nacionalni zoperniki? (Pritrjevanje pri pristaših). In taka je *pri vseh osrednjih gosposkah na Dunaju*; spominjajte se le na nedavno dovršeno šolsko debato, na tožbe proti naučnemu ministerstvu gledé na šolstvo na Češkem, Moravskem in Sileškem. Ko bi ne bili centralizem in ministri pristranski proti nam, potem bi se nikakor ne zgodilo kaj takó neprimerne in neverojetnega.

Dà, gospoda, drug obraz kažejo, kedar gre za glasovanje brambenega zakona, za novince (rekrute) ali za davke. Tedaj so polna usta jednakega blagohotjenja, jednake skrbi za vse narode (Vrlo dobro! od pristašev). Kedar pa gre za izvršenje enakopravnosti, kedar gre za naše nacionalne potrebe, tedaj je naš jezik tukaj tuj, potem nas uradno razglašajo tujimi v tej državi, kakor v tej prestolnici. (Živahno pritrjevanje in odobranje pri pristaših). Ali pozabljajo, da utegne vsekdar jedenkrat — in zlasti pri nestalnem zunanem položaju — pokazati se čas potrebe, ko se zopet omenjeni narodi ne bodo imenovali tuji, ko se temveč obrnejo k njim, in ko se nagovore: „Moji narodi, moji ljubi narodi“. (Prav dobro pri pristaših). No, nenemški narodi, ki se sedaj uradno zaznamujejo kot tuji te države s svojimi jeziki vred, si pač zapomnijo to postopanje in si je morajo zapomniti za bodočnost. (Prav dobro! pri pristaših). da so jih tukaj imenovali ne le „tujce“, ampak da postopajo ž njimi kot s tuji tudi pri najvišji gosposki. (Dolgo odobranje pri pristaših).

Za Slovence, gospoda, ni bilo nikakega prevodnega urada pri najvišem sodiščem in kasacijskem dvoru, kakor tudi ne za italijanski jezik, jedino z razliko, da ital. jezik je imel popolno enakopravnost z nemškim, v tem ko niso smatrali slovenskega jezika dostojnim niti prevodnega urada! (Čujte!) *Iz tega razloga, in ker slovenski jezik kot tuj nima več priti do najvišega in kasacijskega dvora, da bi ne razžalil očij avstrijskih sodnikov in njih posluha v jezikih narodov avstrijskih, zato je predsednik najvišega sodišča g. pl. Stremayr še posebe, pod št. 1594 od l. 1892 zaukazal c. kr. deželnemu sodišču v Ljubljani, „Da pri predlogi slovenske pritožbe ničnosti, ako je razsodba slovenska, naj se priloži nemški prevod iste razsodbe*.“* Zakon za ta svoj drakoniški ukaz navesti

*) „Dass bei Vorlage einer slovenischen Nichtigkeitsbeschwerde, wenn das Urtheil slovenisch ist, eine deutsche Übersetzung desselben beigelegt werden solle“.

se ve da je pozabil (Klici: *se ve da, ker ni nobenega!*), vendar se je isto zaukazalo tudi pri sodiščih prve instancije gledé na hrvatski in ital. jezik v Dalmaciji in Tridentu gledé na predloge prevodov za kasacijsko obravnavanje.

V Avstriji je vse možno, utegnemo priti še daleč z nacionalno nestrpnostjo!

Govornik omenja potem kasacijsko obravnavanje z dne 28. jan., pri katerem je bil sam prisoten; tu je bil senat *pomešan*, šlo je za češko stvar, in 2 votanta, kakor so zagotovili govorniku, nista bila zmožna češčine. Referentovo predavanje je bilo nemško, in celó inkriminovane besede so se čitale le v nemškem prevodu. Omenja, da po kaz. pravdnem redu je čitati češke razsodbe, razloge in pritožbe češki, to se je vršilo 20 let, sedaj pa je pl. Stremayr vse preobrnil. In kaj je namen temu? Da pride nekaj sodnikov nemškega oddelka Praškega nadsodišča na Dunaj, in da postanejo tukaj z lahka dvorni sodniki, ne da bi se učili jeziku češkega naroda, jeziku večine naseljenja v čeških deželah. Drugi neplemeniti vzrok je, da hočejo jezik večine narodov te države izključiti pri najvišem sodišču, in da hočejo nemški jezik kot državni jezik jedino privedi do gospodstva. (Taka je! pri pristaših). Torej jeziki večine narodov naj ostanejo tuji, nemški jedino pa kot državni jezik. Da bi izvršili ta nesmisel, ima se ustanoviti cel prevodni aparat pri najvišem sodišču. Poprej je bil ta aparat, prevodi, jedino v namen, da bi se za češki narod, za Poljake itd. razglašeno pravo prelagalo iz nemškega na njih jezike, torej bili so prevodni uradi iz nemškega za narodni jezik, za narod. Sedaj pa se godi po g. pl. Stremayrju ravno obratno. Prevodni aparat se mora razširiti, ne da bi se izvrševali iz nemškega prevodi na češko, poljsko itd., ampak napravljati je prevode iz češkega, poljskega, hrvatskega, italijanskega, ruskega, slovenskega etc., in sicer ne samo češke razsodbe in razlogi sodišč prve instancije, ampak tudi vloge strank, kasacijske pritožbe. (Klici: Kolosalni nesmisel!)

Kam pridemo v tej brezimni državi? Pri najvišem sodišču imamo povečani prevodni urad, velikanski aparat, kakoršen se ne nahaja nikjer na svetu, v nobeni urejeni državi. Morajo se pa nadalje ustanoviti, oziroma razširiti pri vseh dež. sodiščih, jednako pri vseh okrožnih sodiščih. Torej v vsej državi, v vseh deželah, pri vseh sodiščih, ki niso nemška, je zasnovati prevodne urade. Kakó more umeti to zdravi človeški razum? Kam pridemo s to politiko na pravem polju v tej državi? Vsak razumen človek mora zasmehovati tako politiko ali pa izreči svoje sožaljenje nad tem, ako je prijatelj domovini! Zares, ti Dunajski centralisti, ves centralistiški nemški aparat le osmešijo to državo po vsem svetu.

Govornik navaja potem rušenje raznih zakonov, obdo žuje sokrivnje justičnega ministra in vso osrednjo vladu, očita nemški levici, da ne zaščiča zakonov, to pa zato, ker uživa pokroviteljstvo osrednje vlade in pristavtja: Mi vsi, gospoda, smo preverjeni po zgodovini in skušniji o tem, da so v tej državi uvedli germanizacijo od volitve Habsburzanov na češki prestol, da so jo vršili za cesarice Marije Terezije, da se je povečala za cesarja Josipa II, in da je sedaj za cesarja Franca Josipa I dosegla vrhunec, kakor čutimo vsi, ko negujemo vsi tudi bolešno preverjenje v srcu, da se to

godi le na očitno škodo vse države in dinastije. (Prav res! pri pristaših). Opetovano sem bil pozvan, izraziti to moje preverjenje v visoki zbornici, da bi bile razmere za nemško levico tu in v zbornici vse drugačne, *ako bi kazali oni odločilni krogi vsem narodom cesarstva, neutraliteto jednako blagohotenje.* (Prav dobro!)

Potem vpraša: Visoka zbornica! Pri današnjem položju mi je konečno vprašati, kdo je pač sedaj v tej državni polovini cesarstva Avstro-Ogerske pravi zakonodavec? In kaj je gledé na najsvetejše pravo, gledé na jezik, v pogledu na večino nenemškega naseljenja te državne polovine pravo, ali pa je-li v obče še kaj pravo gledé na večino teh narodov v Avstriji? (Dobro! pri pristaših). Z omenjenim ukazom (Streich) mora nastopiti nepreračunljiva negotovost prava, pravo pestno pravo namesto urejenega stanja.

No, dejanski sem upehan, ne najdem več besed, da bi pri najvišem sodišča izvršeni prevrat (Gewaltstreich) na justičnem polju označil primerno, ter zaključim z opomnjo: Ko bi ne bil popačen (degenerovan) ves notranji organizem te države, ne vzdignil bi se v tej zbornici noben glas, ki bi pritrdjeval temu razžaljenju, ki je je storilo najviše sodišče češkemu narodu in večini narodov te državne polovine. Od nas zahtevajo le žrtve v blagu in krvi, da tlačijo ž njim narode, no ti, ki silijo k satrapskemu gospodarstvu, dovajajo to državo na kraj razrušenja. (Ploskanje in pritrdjevanje pri pristaših).

Zadeva Spinčičeva.

Kakor znano, je bila zbornica poslancev 5. jul. 1892 na predlog dr. Pacaka sklenila zadevo Spinčičevo izročiti v presojevanje imunitetnemu odseku, z namenom, da kar najbrže sporoči o njej zbornici poslancev. Stvar pa se je dolgo zavlekla, in še le 24. jan. 1893 je isti odsek prišel do sklepov in se po teh sklepih razdelil na večino in manjšino. Posl. dr. Ferjančič je namreč v isti dan stavil predlog z 2 odstavkoma; prvi, ki pravi, da z odstavljenjem Vj. Spinčiča od c. kr. profesorske službe se je rušila imuniteta poslančeva, ne sicer po črki, pač pa *po duhu zakonov*; ta dostavek, smo navedli v 5. št. „Sl. Sv.“; drugi odstavek istega predloga nalaga imunitetnemu odseku, ukreniti primerne določbe v zaščiti imunitetnega prava poslancev ter te določbe predložiti zbornici.

Prvi odstavek predloga je imunitetni odsek odklonil s 7 proti 5 glasom, sprejel pa je drugi odstavek s 7 proti 5 glasom, in je torej ta predlog predmet poročilu odsekovemu; gledé na prvi predlog je dr. Ferjančič naznanil votum manjšine.

Večina odsekova, ki je sprejela le drugi predlog, meni torej, da po *sedaj* veljavnih zakonitih določbah bi se ne bila rušila imuniteta poslanca Spinčiča in imunitetno pravo kot tako vsled disciplinarnega postopanja proti njemu. Ta večina misli, da dosedanje zakonite določbe varujejo imuniteto poslancu jedino v zbornici, ne pa zunaj zbornice, vendar pa vidi v teh določbah velik nedostatek; zato nalaga po sprejetem (drugem) predlogu zbornici poslancev, da kaj ukrene v smislu *razširjenja imunitetnega prava, sosebno z ozirom na slučaj Spinčičev za te poslance, ki imajo zajedno značaj aktivnih državnih uradnikov.* To razširjenje imunitetnega prava naj bi se raztezalo v smislu Scharschmidovega

predloga (od 16. apr. 1891) na disciplinarno postopanje z nesodnijskimi uradniki in slugami itd. Za uradnike v najožem pomenu besede pa bi bilo razširjenje imunitetnega zakona nasproti disciplinarnemu postopanju in tendenciozni nameri pri začetku takega postopanja blagovoljno tolažilo, jednako tudi za sodnika, notarja in celo odvetnika. Zakon o imuniteti naj bi se torej razširil (§. 16, Alinea 2 in 3) tudi na *disciplinarne* ukrepe, kakor velja v Nemčiji zakon, vsled katerega se *ne sme* poslanec disciplinarno prosledovati zaradi glasovanja ali zaradi besed, ki jih izrazi *v svojem poklicu.* Ako se ne zgodi to, in ako mislijo, da *morejo odreči se talentom in strokovnjakom,* naj pa razglasi zakonodavstvo nezdržljivost poslanstva s službo aktivnega državnega uradnika. Brez svobodnega gibanja ne more se svobodno izvrševati mandat; brez zaščite proti tendencioznim prosledovanjem katere vrste koli strejo se najčeseje tudi krepki značaji. Reforma imunitetnega zakona, nadaljuje odsekova večina, je potrebna pa tudi nasproti kazenskim prosledovanjem redarstvenih gosposk in nasproti uradnim ukrepom, kateri zavirajo udeleževanje državnozbornskih obravnavanj. Če primerjamo imunitetno pravo angleško z avstrijsko, vidimo, da se poslednja razteza le na zapore in sodnijsko prosledovanje, v tem ko je civilni zapor dovoljen tudi med zasedanjem. Nemčija in pa Belgija se ravna po Angliji. Potem imamo v Avstriji še začasni varstveni zapor za prisiljenje kakega dela, in tu ni zaščite za avstrijskega poslanca.

Zato predlaga večina: Nikakih brezpotrebnih privilegij, ali zastopstva je odločno in zadostno štiti pred tem, da bi se v vzvrševanju svojega poklica ne motila s *tendencioznimi* prosledovanji njih členov, pripadajočih raznim stanovom, iz katerega koli razloga, pod katero koli pretvezo, pod katerim koli imenom. Če uže ni možno popraviti zadeve Spinčičeve, kakor se je slišal glas v drž. zboru, naj pa se dá zaščita v *bodočnosti.* Gledé na vse to se nalaga imunitetnemu odseku, da v zaščito imunitetnega prava poslancev sklene primerne določbe ter jih predlaga zbornici.

S tem smatra večina rešeno tudi peticijo kat. pol. društva „Slovenski Jez“ (v Brdih na Goriškem), katera zahteva razveljavljenje dekreta Spinčičevega odstavljenja. Podpisana sta pod predlogom večine načelnik Coronini in poročevalec dr. Nitsche.

Neugoden za poslanca Spinčiča je ta predlog za tega del, ker vidi vso krivdo v nedostatku *dosedanjih* zakonov o imuniteti poslancev; važen pa je gledé na *bodočnost,* ko razkriva isti mnogotere nedostatke ter sili na prestrojenje, oziroma razširjenje imunitetnega prava poslancev. Dokler se torej ne popravi ta zakon v smislu večje imunitetne svobode, kakoršna je na Angleškem, Nemškem, Belgijskem, je nevarnost, kakor se izraža sama večina imunitetnega odseka, da se bodo od državnozbornskega zastopstva izključevali talenti in strokovnjaki.

Manjšina je jedrnato utemeljila svoj predlog. Ta pravi: Kakor je razvidno iz naredeb, priloženih doslovno poročilu večine, trdi naučna uprava, da je pri presoji postopanja Spinčičevega imela pred očmi Spinčiča kot *profesorja* na ženskem učiteljsku v Gorici, in da sodi to postopanje le z ozirom na to, kako je moglo delovati na učiteljsko službo njegovo. Poslanski zbornici pristaje, poštovati poslanski značaj profesorja Spinčiča in presoditi, ali se ni vlada s svojo naredbo dotaknila životnih

pravic poslanca. Najprvo je treba, če tudi na kratko, anilozovati poprej omenjene naredbe.

Kar se tiče govorov posl. Spinčiča na razstavi Zagrebški, navedeni so doslovno, in Spinčič je baje pripoznal, da so isti prav navedeni v svojem bistvu; le nekaj malega da je popravil. — Kratki smisel teh izjav, izgovorjenih nekim vznosom, kakor je uže navada pri takih slavnostnih prilikah, je želja, da bi se Hrvatje politiški združili — *seveda pod dinastijo Habsburško*. Vsa kogar mora zbosti v oči, da utemeljevanje naredbe šolskega sveta opetovano označuje to željo kot tako, „ki je naperjena proti državnopravni uredbi države in jej protivna“. Očividno je, da je disciplinarna oblast imela pred oči dejanje, prepovedano po kazenskem zakonu, ali pa celo zločinstvo veleizdaje. A pri vsem tem ni natančno označila tega dejanja, gotovo zato, da ne bi z jedne strani pokazala pota, kateri je bilo nastopiti nasproti Spinčiču, da bi se zakonito postopalo v tej zadevi, in z druge strani, ker se jej je „*veleizdaja*“ — ako je mislila na to — vendar zdela prevelika beseda, ker bi omenjene izjave težko mogle odgovarjati nje (veleizdaje) pojmu. Disciplinarna oblast, vestno presojujoč te izjave, mogla se je prepričati, da jim ne dostaje bistvenih znakov omenjenega „zločinstva“. Te izjave ne zahtevajo ni nasilne premembe državnopravne uredbe države, niti jim ni namen odtrgati jeden del od jednotne državne zveze cesarstva avstrijskega, to je (od leta 1867) avstro-ogerske monarhije. Če torej te izjave ne involvujejo ni tega, ni kakega drugega kaznjivega dejanja, vidijo se nam le kot strankarske politiške izjave, ter, ako hočemo, kot politiški program, kakoršnih je mnogo v Avstriji.

Tem izjavam se torej ne more odrekniti značaj „svobodnega izražanja mnenja v mejah zakona“, kakoršno je zavarovano v državnem osnovnem zakonu z dne 21. decembra 1867. Drž. zak. št. 142, člen 13.

Manj jasno kakor ta je v disciplinarni naredbi opisan drugi službeni pregrešek, storjen po agitatorskem delovanju pri državnozbornih volitvah v Istri.

V tem pogledu očita se posl. profesorju Spinčiču, da se ni omejil na to, poučevati ljudij v svojem stanovanju o postopanju pri volitvah, ampak da je deloval kot izrečni strankarski vodja v tem smislu, da treba vse napeti v ta namen, da se izvolijo sami hrvatski volilni možje in poslanci. V tem opisu dejanja pogrešamo povsem vsakršne konkretne vsebine.

Da se bolje pouči o postopanju poslanca Spinčiča, očitano mu v tem pogledu, zahteval je imunitetni odsek, da se mu pokažejo disciplinarni spisi. Vlada se je branila pokazati jih ter je le doposlala svoje zastopnike v odsekovo sejo, od kojih pa smo dobili le povsem nezadostna pojasnila. Imunitetni odsek je zahteval, osobito z ozirom na oni del disciplinarne razsodbe, baveč se z volilno agitacijo, konkretna dejstva ali vsaj najhujše slučaje. Na to je povedal vladni zastopnik, da se je posebno to očitalo Spinčiču, da je v svojem stanovanju v Poreču zasnoval pravo volilno agencijo, od koder se je vodila volitev, in da je potem potoval od sela do sela ter agitiral čez vso mero. Če je to najbolj kričeči slučaj agitatorske delavnosti Spinčičeve, potem odpade res dolžnost, dokazovati, kako ničnostno je bilo postopanje disciplinarne oblasti gledé na ta del inkriminovanega delovanja posl. Spinčiča.

Disciplinarna oblast je torej spravila v zvezo prej omenjene izjave in udeležbo poslanca Spinčiča pri volitvah z njegovo učiteljsko službo, s tem, da naglaša, da je nezdržljivo z dolžnostimi državnega služabnika, klanjati se prizadevanjem (ter jih izražati javno), naperjenim proti državnopravni uredbi monarhije in proti določilom državnega osnovnega zakona, koja določila mora uradnik visoko spoštovati uže v smislu svoje službene prisege, ter da je to v očitnem protislovju z dolžnostimi uradnika, in vzlasti vzgojitelja mladine. ako prevzame vodilno vlogo v strankarskih bojih ter jo izvaja na nezmeren način — tu naj bi ostrost izrazov nadomestila nedostatnost dejstev — *in s strastjo*.

Nočemo tajiti, da državni uradnik tudi po izvolitvi poslancem ostane še vedno uradnik, ter da mu ta lastnost zagotavlja pravice, a tudi nalaga dolžnosti; ali te poslednje mu nikakor ne odtežajo svobode propagande, gibajoče se v okvirju zakonitosti, ako nočemo, da odreveni politiško življenje. Iz tega pa ne sledi, da bi bili poslanci, službujoči državi, zavarovani proti disciplinarnim kaznim tudi tedaj, kadar se pregreše proti svojim službenim dolžnostim. Zelo nevarno pa je, ako disciplinarno kaznovanje zaradi izjavljanja politiških nazorov svobodno poseza tudi izven službenih dolžnostij in izven uradniškega poklica. No, ustava sama, priznavša državnim uradnikom pasivno pravico, je skrbela za to, da se ne križajo dolžnosti, ali vsaj omejijo na najmanj mero, s tem, da je v §. 8 drž. osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 Derž. zak. št. 141, določila pravico do brezuslovnega dopusta za one uradnike, ki so izvoljeni v poslanško zbornico. Z dopustom izstopi uradnik-poslanec iz svojih službenih dolžnostij, tako, da ni lahko možno, kršiti te dolžnosti. V slučaju Spinčičevem je tem manje možno govoriti o kršenju službenih dolžnostij, nego nasproti poslancem iz drugih kategorij državne službe, ker je Spinčič kot član deželnega odbora istrskega uže od 19. oktobra leta 1889 na dopustu ter ga na njegovem službenem mestu nadomeščuje po njem samem plačani suplent — in ker je od tedaj, ko je odstopil od službe deželnega odbornika in je bil izvoljen v državni zbor, uže v smislu naredbe ministerstva za nauk in bogočastje z dne 26. novembra 1887 št. 23.896, veljavne za vse učitelje na srednjih šolah, oproščen učiteljske službe za vso dobo mandata in sicer iz **pedagogiško-didaktiških razlogov**, kakor se izraža omenjena naredba. S tem je pa omajano vse sklicevanje na njegovo učiteljsko službo in je sploh omajana podstava vsemu disciplinarnemu postopanju.

Ako se pa disciplinarnim potem proganja politiško delovanje poslanca — delovanje, ki nima na sebi znaka kaznivosti — in se to spravlja v zvezo z njegovo državno službo, koja z bok dopusta niti prizadeta ni, potem kaže tako postopanje vsaj na videz, da gre zato, da se zadene opozicijonalen poslanec in se prisili, da obmolkne. Poslanski zbornici nastane potem poklic in dolžnost, braniti posamičnega poslanca zaradi njegovih izjav in drugačnega politiškega delovanja, ako se to giblje v onih mejah, koje narodni zastop mora zahtevati od eksekutive ter jih braniti. Drugače se politiško-strankarsko življenje, na katerem sloni javno življenje konstitucionalne države, ne more braniti pred vtikanjem eksekutive.

Nadalje tolmači manjšina dosedanji zakon in izvaja:

Ali, če se nam tudi res vsiljujejo pomisliki gledé na črko zakona, vendar govori duh za to, da se je s

tem disciplinovanjem kršilo imunitetno pravo. Imunitetno pravo ne pristaje poslancu kot kak atribut osebnega oblikovanja, ampak ona je pravo narodnega zastopa v javnem interesu, kojemu pravu se ne bi mogli odreči. Ker je to pravo obramba neoviranemu delovanju, kakor tudi jamstvo svobodne besede narodnega zastopnika, torej ima ta namen, odstraniti vse, kar se protivi tema dvema nepogrešljivima temeljnima uslovjema narodnega zastopa, svobodi in neoviranemu delovanju. Torej zahteva duh imunitetnega prava, da se poslednje ne tolmači restriktivno (omejevalno), ampak ekstenzivno (razsežno). Zakon priznava državnim služabnikom pasivno volilno pravico; in ker ne dela razločka gledé na pravice poslancev, je izključeno, da bi se prosledovala dejanja poslancev te kategorije, v tem ko bi se ne smeli prosledovati drugi poslanci radi istih dejanj. Imunitetno pravo mora veljati v jednaki meri za vse poslance brez razločka. Kot duhu imunitetnega prava naravnost nasprotna se morajo označiti posebno tista disciplinarna prosledovanja, ki nosijo na čelu znak tendencioznosti prosledovanja, sloveča na samih spisih brez kontrole prosledovanega, brez avnosti, brez zagovornika, ko je samovolji prepuščeno naj-

širje polje, in katera se nam vidijo mnogo stroža nego prava kazenska prava. S takimi prosledovanji se vzbuja domnevanje, kakor da se je hotelo stranskim potem doseči to, kar ni bilo možno doseči na potu, predčrtanem po imunitetnem zakonu, namreč po potu rednega kazenskega postopanja.

S stališča zakona je istotako nepravilna trditev, da je hotel zakonodavec braniti poslanca pred kazenskimi sodišči, pri katerih imamo največje zagotovilo nepristranosti, torej radi dejanj, kaznivih po kazenskem zakonu, z druge strani pa da mu je odrekel obrambo pred prosledovanji po disciplinarnih oblastih radi manj kaznivih dejanj, čeravno ta poslednji način prosledovanja utegne izpodkopati, kakor svedoči ta slučaj, vso ekzisten-cijo poslančevu.

Po vsem tem se čuti manjšina odseka opravičeno trditi, da se je po disciplinarni razsodbi, izrečeni proti poslancu Spinčiču, kršilo imunitetno pravo, če ne po črki, gotovo po duhu, ter priporoča visoki zbornici, naj sprejme resolucijo, navedeno začetkom.

Dr. Ferjančič — poročevalec manjšine, Morsey, Globočnik, dr. Lang, Kulp

O kritiki dra. Mahniča.

II. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nami namišljenemu.

d) Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo
 1) Liturgija rimske cerkve.

(Dalje.)

Običajno se še uže navedeni listi (bule) papežev Pia V od 29. julija 1570 „Quo primum tempore“, Klementa VIII od 7. julija 1604 „Cum Sanctissimum“ in Urbana VIII od 2. septembra 1634 „Si quid est“, navajajo kot dokaz tega, da rimski apostolski stol, odmikajoč se od načela, povdaranega po svetem Gregorju Velikem, stremi v novejši čas poleg unitas v dogmatu (dogmi) tudi uniformitas v obredu, in sicer da stremi sosebnost za to uniformitas; češ, da to brezdvombeno dokazujejo besede v prvi buli: „cum unum in Ecclesia Dei psallendi modum, unum Missae celebrandae ritum maxime deceat“, in tudi podobni izrazi, nahajajoči se v drugem listu. Mi pa smo po vsem nasprotnega mnenja, za katero ne govori eden, iz sestave ali konteksta lista Pija V iztrgani stavek, ampak skupna vsebina Pijevega in tudi obeh drugih bul, in vrhu tega govori za naše mnenje tudi povod teh listov ravno takó, kakor govoré posledice, ki so še sedaj obče znane.

Pred vsem omenjene papeške bule, kakor brezdvombeno dokazuje prva omenjena, obema drugima v podstavo služeča bula svetega papeža Pija V, ne odnaša se k liturgijam vstočnega obreda držečih se katolikov, katerih je bilo za papežev Klementa VIII in Urbana VIII, ne gledé na te, ki so se nahajali v južni Italiji in v turški državi, jedino v zapadni Rusiji okolo sedemnajst milijonov duš, in katerih je kljubu obžalovanja dostojnemu delovanju poljskih latinizatorjev še dan danes v naši monarhiji več nego štiri milijone

duš. Iste bule pa se tudi ne odnašajo k vsem liturgijam katolikov, pripadajočih k zapadnemu ali latinskemu obredu, specijalno ne k liturgijama takó zvanega ambrozijanskega in mosarabskega obreda, ampak izključno jedino k liturgiji rimskega obreda, torej so bile in so odločene one in v istih navedeni misali, služiti jedino onim cerkvam za normo, v katerih se celebruje ali se ima celebrirati maša po obredu rimske cerkve.¹⁾

Ako pa list papeža Pija, o čemur ni niti najmanjšega dvoma, določuje uniformiteto jedino rimske liturgije in jedino za te cerkve in kapele, kjer se ta liturgija po zakonitem običaju celebruje ali ima izvrševati po obredu rimske cerkve: ni namerjala ista nič drugega, kakor da bi tu pa tam rušeni zakoniti red ustanovila z uvedenjem misala, ki bi bil kot trdna neizpremenljiva norma; in pri tem določuje ista bula, kakó bi se v glavno bogosluženje zabranilo ponovljenje takega, samooblastnega posezanja. Ordo liturgicus se je od srednjega veka jako oddaljil od svoje poprejšnje (gregorijanske) oblike, kakor prav opazuje Pellicia, vsled tega, da se je pomnožil z novimi obredi, kakor tudi vsled tega, da so za papeža Nikolaja III vplivali na ta obred Fratres minores (franjevci); zatorej je naposled XVI stoletja Tridentinski

¹⁾ Dotično mesto iz bule papeža Pija V. se glasi: „ne in posterum perpetuis futuris temporibus in omnibus christiani orbis provinciarum Patriarchalibus, Cathedralibus, Collegiatis et Parochialibus, saecularibus et quorumvis Ordinum, Monasteriorum tam virorum quam mulierum, etiam militiarum regularibus, ac sine cura Ecclesiis vel Capellis, in quibus Missa Conventualis alta voce cum Choro, aut Demissa celebrari iuxta Romae Ecclesiae ritum consuevit vel debet, alias, quam iuxta Missalis a nobis editi formulam decantetur aut recitetur“ etc.

koncilj sklenil popravek ali korekcijo rimskega misala, in to popravljeno so konciljski očetje izročili papežu Piju V, katero je on završil leta 1570.²⁾ Isto nam z drugimi besedami pravi tudi omenjeni list „Quo primum“, in isto se kaže tudi iz obravnavnih aktov Tridentinskega koncilja.³⁾

Vidi se, da očetje Tridentinskega koncilja, ki so zakonito zastopali skupno zapadno cerkev, so izdaje novega popravljene misala smatrali potrebnim ter so isto izročili rimskemu stolu, kateri s svoje strani, potrdivši sklepe tega koncilja, ni mogel drugače, kakor izvršiti to, kar so zakoniti zastopniki vseh udeležnikov označili neizogibno potrebnim. Ta novi popravljene misal, kakor rečeno, je imel služiti vsem cerkvam rimskega obreda kot trdna, neizpremenljiva norma, torej povrniti v glavnem bogoslužju po samooblastnih izpremembah rušeni red, zajedno zabraniti bodoča rušenja te vrste, torej pač ščititi uniformiteto, no jedino rimske liturgije za vse čase. Tridentinski koncilj je pa posebno poudarjal zaščitenje jednoličnosti v rimskem bogoslužju;⁴⁾ kajti ni le potrebnim smatrano novo popravljeno izdaje misala brevija in katekizma izročil rimskemu apostolskemu

²⁾ Pellicia l. c. lib. II. sect. II. c. 7 „Romanus autem liturgicus Ordo medio aevo cum novis augeri coepisset ritibus, ac Fratrum minorum opera saec. XIV. sub Nicolao P. P. ab antiqua forma nimium discessisset, tandem a Tridentino Concilio decreta est saeculo XVI. Missalis Romani correctio, quam Patres detulerunt Pio V. R. P., qui illum perfecit anno MDLXX“.

³⁾ Dotično mesto se glasi: „Cumque inter alia sacri Tridentini Concilia decreta nobis statuendum esset de sacri libris, Chatechismo Missali et Breviario edendis atque emendandis“ etc. Nadalje se naznanja, da po Piju V. predpisani misal je preskušala in popravila („Quod [Missale] recognitum iam et castigatum“) komisija učenih mož, sešedeša se po naročilu papeževem.

⁴⁾ K temu so silila važna premišljevanja. Mistifikacija vernikov zakrivi namreč vsaka cerkev, katera veže zakonito k izključnemu rabljenju rimskega bogoslužja, katera pravi, da izvršuje le to bogoslužje, dela pa ali dopušča nadalje izpremembe na istem bogoslužju brez poprejšnjega papeškega odobrenja, katero je neizogibno po disciplini, katera se je že nahajala za Tridentinskega koncilja; no celo ne gledé na to, je rapidno širéči se protestantizem nujno silil k omejevanju vsakatero samovolje, zlasti na liturgiskem polju. Rimsko-nemško cesarstvo, kamor je spadala tudi zapadna polovina našega cesarstva, je bilo ognjišče protestantizma, kateremu so zapadali celó samostani; na Ogerskem pa, kjer je celó znameniti Nitranski škof, ki je bil koronal nadvojvoda, poznejšega cesarja Ferdinanda I., kraljem ogerskim, prestopil k protestantizmu — in to je jako značilno — bile so stvari še hujše. Ali tudi na Švedskem, Norveškem in Danskem, kakor tudi v Nizozemskem, v Švici, Veliki Britaniji in Franciji je protestantski tok valil se v naseljenje. Niti kleru, kateremu je pripadal tudi glavni reformator, po takem ni bilo zaupati, in je bilo torej strogo gledati nato, da bi se ne zasevalo slabo seme po samooblastnih izpremembah v ceremonijah in izrazih bogoslužja.

stolu, temveč je poleg tega izrekel anatem nad vsemi, ki bi zaničevali, eventualno samovoljno izpuščali ali celó s kakim novim obredom nadomeščali kak pri upravljanju zakramentov sprejet in aprobavan obred.⁵⁾

S kratka, rimski apostolski stol ni katolikov vstočnega obreda, h kateremu spadajo še vedno, samo pustil pri njih obredu, ampak jih je ščitil ali se vsaj lotil ščititi jih ravno v isti čas, v kateri spada konečno urejenje rimskega bogoslužja, proti napadom v oni dobi na zapadni Rusiji gospodujočih Poljakov z brevom „Solet circumspecta“,⁶⁾ razglašanim od papeža Pavla V z dne 10. decembra 1615, in zagotavljajočim nedotakljivost grško-slovanskega obreda, kakor tudi prepovedajočim prestop od tega obreda k rimskemu; potem pa, ko se je kljub temu nadaljevalo po Poljaki zavajanje k prestopu z dekretom papeža Urbana VIII z dne 7. februarja 1624, kateri dekret še strože prepoveduje vsak tak prestop, celó tedaj, ko bi ga izrecno privolil pristojni grško-slovanski škof.⁷⁾ Rimski apostolski stol je pustil inaktiva poleg rimskega pa tudi sestajajoča oba zapadna obreda, namreč tako zvani ambrozijanski in mosarabski, dasi bi ju bil mogel popolnoma odstraniti z jedno samo peresno potezo, in bi bil s tem provzročil jedva mnogo viharja.

(Dalje pride.)

⁵⁾ Sess. 7 can. 13.

⁶⁾ V tem brevu se sklicuje papež na značilno okolnost, da vzgojencem zavoda, ki ga v Rimu papeži nalašč vzdržujejo v izobraženje naraščaja vstočnega klera, se je zavezovati celó s prisego, da ne popuste nikdar svojega obreda.

⁷⁾ Podajemo tukaj vsebino tega dekreta, ki se glasi: „Ad conservandam pacem et concordiam inter Ruthenos unitos et ob alias gravissimas causas Sanctissimus in Christo Pater et Dominus noster, Dominus Urbanus Divina providentia R. P. VII. de consilio et consensu venerabilium fratrum suorum S. R. E. Cardinalium congregationis de propaganda fide decrevit: Ne de caetero Ruthenis unitis, sive Laicis sive Ecclesiasticis tam saecularibus quam regularibus et praesertim monachis s. Basilii ad latinum ritum quacunque de causa etiam urgentissima sine speciali Sedis apostolicae licentia transire liceat, et proinde omnibus Archiepiscopis, Episcopis et officialibus Ruthenorum unitorum districte praecipiendo mandavit, ne deinceps licentias pro huiusmodi transitu subditis suis cuiuscunque de causa gradus et conditionis existant, concedere praesumant; et Archiepiscopis, Episcopis et aliis Praelatis latinis ac eorum officialibus, ne Ruthenos praedictos unitos, ad ritum latinum transire volentes, quovis praetextu aut causa etiam cum licentia ruthenorum Praelatorum suorum recipere audeant sub poenis nullitatis actus et aliis arbitrio Sanctitatis suae et Romanorum Pontificum transgressoribus infligendis; non obstantibus“ etc.

Še več so storili papeži za vzdržanje vstočnih obredov, mnogo-tero pobijanih po latinizatorjih; no mi se zadovoljujemo z navedenjem tega, kar je na to stran ukrenil Urban VIII., ko je ravno od tega papeža sedanje rimsko bogoslužje dobilo svojo konečno sestavo ali obliko.

Prijatelju.

Prijatelj dragi, ljubeznjivi,
Ti duša čistega zlata,
Kako posmeh ti zaničljivi
Z debelih usten tam igra!

Kako oči se ti iskrijo,
Kako si gladiš ti brado,
Kako ti zobiči bliščijo
Iz ust, okroglih ti lepo!

Kako se lice tvoje smeje,
Kako stojiš mi ti ravnó,
Kako ti glava modra šteje,
Da duša srečna je in — bo;

Kako sedaj že ti uživa,
Od radosti ti koprni,
Kako ti milost glas dobiva:
Nesrečo mojo gledaš ti!

Iz poezij M. J. Lermontova.

С о н ъ.

Въ полдниенный жаръ, въ долинь Дагестана,
Съ свинцомъ въ груди лежалъ недвижнмъ я;
Глубокая еще дымилась рана,
Но капляжь кровь точилася моя.

Дежалъ одинъ я на пескъ долины,
Уступы скалъ тѣснилися кругомъ,
И солнце жгло ихъ желтыя вершины
И жгло меня — но спалъ я мертвымъ сномъ.

И снился мнѣ сияющій огнями
Вечернй пиръ въ родимой сторонѣ;
Межъ юныхъ женъ, увѣнчанныхъ цвѣтами,
Шелъ разговоръ веселый обо мнѣ.

Но, въ разговоръ веселый не вступая,
Сидѣла тамъ задумчиво одна,
И въ грустный сонъ душа ея младая
Богъ знаетъ чѣмъ была погружена.

И снилася ей долина Дагестана,
Знакомый трупъ лежалъ въ долинь той,
Въ его груди, дымясь, чернѣла рана
И кровь лилася хладнѣющей струей . . .

Izvirnik.

С а н ъ е.

В полдниенный жар, в долинь Дагестана
Се свинцем в прсих лежал сем мирно.
Глубока са ъ ше кадила рана,
По капльицах кры текла на землж.

Сам лежал сем на пескъ та долине,
Обдавали сж ък врхови скал,
Ии солнце пекло ъ жолте вршине,
Ии пекло мене, али яз сем спал.

Ии видѣл сем светло горяча свѣча
Тер пир вечерный далеч там дома;
Младѣ женѣ, в цвѣтлицях са блищеце,
О менѣ сж крамляле вечер та.

А в голч веселый иѣ са ту мѣшала
Ле ена, ии замышленя была,
Нѣя млада душа жалостна глядала
Ле ту, Бог вѣ како, призор ле-та:

Уарла ъ долинк Дагестана
Ии знано трупло ъ лежало в нѣи,
В одкрытых прсих ъ аяла рана,
Из нѣа на текла кры хладнѣи, хладнѣи . . .

Ламурскій.

S a n j e.

V poldnevni žar, v dolini Dagestana,
Sè svincem v prsih ležal sem mirnó,
Globoka se je še kadila rana,
Po kapljicah kri tekla na zemljó.

Sam ležal sem na pesku te doline,
Obdajali so jo vrhovi skal,
In solnce peklo je žolté vršine,
In peklo mene, — ali jaz sem spal.

In videl sem svetlo goreče sveče
Ter pir večerni daleč tam doma;
Mladé žené, v cvetlicah se bliščeče,
O meni so kramljale večer ta.

A v golč veseli ní se tu mešala
Le ena, in zamišljena bílá,
Nje mlada duša žalostna gledala
Je tu, Bog ve kako, prizor le-ta:

Uzrla je dolino Dagestana,
In znano truplo je ležalo v njej,
V odkritih prsih je zijala rana,
Iz nje pa tekla kri hladnej, hladnej . . .

C.

С М Е Р Т Ъ ?*)

Подружки жили милыя
Въ согласѣ полномъ много лѣтъ:
Немножко побранилися,
Потомъ мирились въ очередь.

Случилася вотъ бѣда потомъ:
Пришелъ молодчикъ въ ихъ среду,
Принесъ учености атомъ;
Затѣялъ ужъ онъ всю бѣду.

Сестрицы милыя какъ разъ
Тѣшили — веселилися,
Хотѣлось цѣловать сейчасъ —
И двери отворилися.

Вступилъ молодчикъ весело,
Сестрицамъ поклонился онъ,
Сталъ звать въ ученое село,
Въ нашъ тамъ Этимологиконъ.

Сестрица жъ ужаснулася,
Моя этимологiя,
Ужасно покачнулася —
И съ нею педагогiя.

Цвѣли, благоухали тамъ
Вѣковъ цвѣты — всѣ на отборъ;
И не дивился чудесамъ:
Начальъ ученый онъ разборъ.

И говорилъ тогда себѣ:
„На что Этимологиконъ?
Вотъ дряннй хламъ: не нуженъ мнѣ:
Пустой вѣдь это только сонъ!“

И я, сестрицы милыя,
Сказать обязанъ вамъ вотъ что:
Усилiя ваши дружныя
Не стоятъ мѣднаго гроша.

А ты, этимологiя —
Я такъ сужу, и по душѣ —
Какая-жъ филологiя
У насъ нуждается въ тебѣ?

Одна твоя сестрица тутъ
Должна и можетъ дальше жить:
Ея вѣка не перетрутъ,
Она и будетъ вотъ трубить,

Когда явится судный день,
И всѣми будетъ почтена.
Когда сестрицы даже тѣиъ
Исчезнутъ, будетъ жить она.

А ты моя фонетика,
Женой мнѣ будешь вѣрною,
И не возьмешь еретика:
Твой буду вѣрой, правдою!

Премудрость я индiйскую
Съ тобою буду ужъ учить,
И шапочку фригiйскую
Я буду весело носить“.

Она упала тамъ въ цвѣты,
На полѣ и въ своемъ селѣ.
И спитъ она пресладкiй сонъ,
Чтѣ все то грѣзы лишь однѣ.

Фр. Целестинъ.

*) Pesnik je imel, kakor nam piše, pred oĉmi seobno naj-novejši boj proti etimologiji v Galiciji. Veseli nas, da v alegoriji prav tolmaĉi pomen tega boja. Pesem kaŹe, kakó ste etimologija in fonetika živelii mnogo stoletij mirno v slogi, soglasju. A prišel je

mlad uĉenjak, t. j. politiška tendencija, ki hoĉe uniĉiti etimologijo. Ona se preplaši in pada v svoje (etimologijsko) cvetje in se tolaŹi: „ČtŹ vse to grŹay lišŹ odnŹ“ (da so to le sanje — grŹay — ki ne bodo trajale dolgo).

Biserje i alemovi*).

Da su mome . . .

Da su mome¹ kô² zviedzice³ sjajne,
Svi bi momci⁴ zviezdoznanci⁵ bili —
Gledajući⁶ u zviedzice sjajne:
Da su momci kô rumena ruža,
Sve bi mome⁷ baštovanke⁸ bile —
Ružu brale, ružu mirisale.⁹
Mirisale, u njedra metale.

Konj vode neće da pije.¹⁰

Oj djevojko, plava paruniko,¹¹
Jesi l' moga konja napojila?
„Ja ga pojim, a on vode neće,
Već on gleda s onu strane Save:
Gdje junaci rujno vince piju,
A djevojke vience spletavaju.

Loša godina.¹²

Godinice,¹³ loša li mi dodje!
A i meni, a i konju mome:¹⁴
Momu konju ne rodi livada,
A meni se preprosi¹⁵ djevojka.

Dojčin Petar.

Vino pije Dojčin Petar,
Varadinski ban;¹⁶
Popio je sto dukata,
Sve za jedan dan —
I još tome¹⁷ vrana¹⁸ konja,
Zlatan buzdovan.¹⁹
Karao ga kralj Matijaš,
Zemlje gospodar:
„Bog t' ubio,²⁰ Dojčin Petre,²¹
Varadinski ban!²²

Što s' ²³ popio sto dukata
Sve za jedan dan —
I još tome vrana konja,
Zlatan buzdovan²⁴.
Al besjedi Dojčin Petar,
Varadinski ban:
„Ne karaj me, kralj Matijaš,
Zemlje gospodar:
Da ti piješ rujno vino,
Štono²⁵ pijem ja —
Popio bi ravnu Peštu
I sav Budim-grad²⁶.

Volim . . .

Šajó moja,²⁷ oko sokolovo!²⁸
Reci majci, da me zetom²⁹ zove:
Ili³⁰ zetom ili prijateljem —
Volim³¹ zetom nego³² prijateljem.

Mrtav pade, zdravo kući dodje.³³
Zélje bere aga Asan-aga
U Mostaru nasred Sarajeva;
Gledalo ga momče izpod Beča;
Na Biògrad pušku naslonilo;
Na zlo ga je mjesto pogodilo,³⁴
Pod koljeno medju³⁵ oba oka:
Mrtav pade aga Asan-aga,
Mrtav pade, zdravo kući³⁶ dodje.

Kita ružice.³⁷

Oj djevojko, dušice,³⁸
Na-ti kitu ružice!
Kad ti kita uvene,
Dodji, dušo, do mene,
Da ti drugu³⁹ uberem.

*) Vidi opazku u zadnjem broju.

¹ mom-a = djevojka; mom-ak (gen. mom-k a) ili momče (gen. momče-ta) = v. u zadnjem broju opazku 76. ² kô — kao — kano — kako — kakor. ³ vidi u 4. br. op. 32. sub „Koliko je vremena Kraljević Marko trpio glad i žedju“. ⁴ vidi op. 1. ⁵ zviezdoznanc, astronom. ⁶ gledajući — sa gledanja — v. u zadnjem broju op. 26. ⁷ Sve bi mome — mjesto toga imaju drugi: *See bi cure...* ili: *See bi frajle...* ⁸ baštovanka = vrtarica (bašta ili bašča = vrt; bašt-ovan = vrtar — bašt-ovan-ka = vrtarica). ⁹ mirisati, mirišem = duften (miris = Dnft; mirisavka = Maukatellertraube). — Mjesto *mirisati* takodjer (tudi) *miriti*, mirim (ločim: miriti, mirim = beruhigen). ¹⁰ neće da pije = neće piti — vidi u zadnjem broju op. 43. ¹¹ perunika = Schwertlilie — v. u zadnjem broju op. 21. ¹² loša godina = slaba letina. ¹³ v. op. 3. ¹⁴ mome — momu — mojemu. ¹⁵ preprostiti = einem überfreien, ausstechen bei einem

Mädchen. ¹⁶ ban (=gospodin) — pan. ¹⁷ tome = k tomu. ¹⁸ vran — v. u 4. br. op. 36. sub „Koliko je vremena Kraljević Marko trpio glad i žedju“. ¹⁹ buzdovan = Streitkolben v. u 4. br. op. 2. sub „Zlatna slova“. ²⁰ čitaj: Bog tubio. ²¹ Dojčin Petre — vokativ — mjesto: Dojčine Petre. ²² v. op. 21. ²³ Što s' popio — čitaj: štos popio. ²⁴ štono — što no — što. ²⁵ šaja vidi op. 11. ²⁶ *Krasno oko — oko sokolovo!* ²⁷ zet = Schwiegersohn (Schwiegerochter = snaha; Schwiegervater = svekar, tast, punac; Schwiegermutter = svekrva, tasta, punica. ²⁸ v. u zadnjem br. op. 54. ²⁹ v. u zadnjem br. op. 56. ³⁰ v. u zadnjem br. op. 68. ³¹ pade, dodje (=pride)-aorista. ³² pogoditi = zadeni. ³³ medju — med — između c. gen. ³⁴ kući = domu (kod kuće = doma). ³⁵ kita ružice — kita ružica. ³⁶ v. op. 13. ³⁷ drugu — drugu kitu (kita = Blumenstrauß).

Priredio Dr. Trnoplesar.

Hrvatskoj hvala.

Liepa naša domovina!

Nije majka nikada
Rodila heroja,
Što je sunce Prizrena
Boga sviju boja.

Što je vila hrvatska,
Slast i diku nama.

Pod nebese gorica
Gdje li pićem plodi,
Kô što gora hrvatska
Nektar samo rodi?

Gdje na svietu zemljica,
Da mi štuje dosti,
Kano moja Hrvatska
Mile, drage gosti?

Gdje li zemljom pokrajna
Djevojčadi cvietna —

Divna čarom božićâ,
Božicama sretna?

Nije, nije pokrajna
Pod nebese taka —
Što je divna Hrvatska,
Kolievka junakâ — —

U Beču, marcija mj. 1893.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Kraljeva modrost.

Povestica. Spisal *Jadranski.*

V deveti deželi živel je kralj, glasovit in mogočen, in daleč okrog po svetu govorilo se je o lesku in blesku, ki vlada na njegovem dvoru. Iz be'ega marmorja zidano je bilo njegovo poslopje, in notranje stene bile so preprežene svilnatimi preprogami. Svi'oj pokrita so bila celo tla, po katerih so hodile njegove stopinje. Od zlata, srebra, biserjev in drugega kamenja svetel je kraljevi njegov sedež, na kojem je sedel, in v take dragocenosti povit je bil on sam od nog do glave. Tristo zlatih ministrov je imel, ki so mu od dne do dne morali sporočati o blagostanju njegovih podanikov od vseh deželâ, ki so bile področene vladarstvu njegovemu. In poročali so zlati ministri od dne do dne o blagostanju, o zlatu in srebru, o obilnosti dohodkov, o desetinah, ki prihajajo iz rok zvestih državljanov iz vseh dežel njegovega kraljestva.

Prigodilo se je nekega dne, da so obhajali god presvetlega vladarja. Došli so na dvor od vseh krajev dostojanstveniki, pesniki in učenjaki, da se poklonijo svojemu kralju. Med njimi je bil tudi Emir, največi modrijan tedanjih dob. Čestitanja in slavospevov ni bilo ni konca ni kraja. Posebno so se odlikovali zlati ministri, ki so povdarjali visoko nardarjenost, plemenitost srca in nezmagljivo junaštvo svojega kralja. Le modrijan Emir je molčal kot skala, zinil ni besedice in povešal je oči, kakor bi se bil sramoval podlega besedičenja. Tedaj obrne nevoljno kralj vanj svoje oči ter mu reče: Emir! ti vzor modrijanov, ti jedini molčiš, in nimaš slova, da bi počastil z njim svojega vladarja. Tedaj je Emir povzdignil svoje oči proti kraljevemu sedežu in odločnim glasom spregovoril te-le besede: Mogočni kralj, jaz molčim, zato da dalje traja tvoja slava, a če jaz razvežem svoj jezik, bode konec kraljevega tvojega ugleda.

Zdrznil se je kralj, in zlati ministri so kar goreli na videz od svete jeze, in drugi kraljevi licemerci gnetli so se k zlatim ministrom in tekmovali med seboj, kdo izmed njih doseže visoko čast umoriti na kraljev migljej učenega Emira in biti maščevalcem lastnega svojega vladarja. Tako razsodbo so baje čitali na zatemnelem licu svojega vladarja. A isti preobladal je v tem hipu svojo razburjenost, razblažil svoj glas in dejal Emiru: Emir! govori dalje, in prisegam ti pri svojem kraljevem imenu, da ne zapadeš niti najmanjši kazni, tudi ko bi zakrivil smrtno kazen.

Mogočni kralj! govoril je Emir, jaz te ne morem slaviti, ker nimaš kraljeve modrosti. Ta je pri meni ohranjena. Zdajci potegne modrijan izpod svojega črnega plašča steklenico ter jo pokaže kralju. Glej, tukaj notri, pravi modrijan, shranjena je čista, vodi podobna tekočina, in to je kraljeva modrost. Tvoji pradedje imeli so jo za lek in nosili so jo o bojnih in mirnih časih vedno s seboj. V tvoji lastni shrambi kraljevih znamenitostij bila je spravljena. Tje sem zahajal z dovoljenjem tvojih zlatih ministrov učiti se modrosti. In glej, prišla mi je v roke knjiga, katera je omenjala tudi

to-le steklenico in tekočino kraljeve modrosti. Proučil sem knjigo in prosil tvoje zlate ministre, naj mi podarê steklenico s tekočino vred v namen raziskovanja.

Zlati ministri niso se dosti obotavljali in podarili so mi zaprošeno stvar, češ, da ni nobene vrednosti. Tvoji zlati ministri pa ne čislajo drugega, kakor zlato, srebro, drago kamenje, obilost dohodkov in desetih, vse drugo je zanje brez vsake vrednosti.

Kaj je torej kraljeva modrost? Tekočina ta je sestavljena iz tisočerih in tisočerih kapljic in ima za vsebino lastnost dvojnih močij. Ako kane prva kapljica na tvoje teme, zaziblje te mamljivo, in upojnoj svojoj močjo v lehkî sen, in uživati ti dá mahoma vse dobrote sveta. Kaže ti človeško življenje v najjasnejših obrazih. A da kane druga kapljica na tvoje kraljevo teme, pokaže ti življenje v vsej njegovej strogi resnici. Hočeš-li spoznati resnično stanje tvojih podanikov v svojem kraljestvu, naj kaneti ti dve kapljici od te-le tekočine na tvojo kraljevo venčano glavo: prva kapljica pokaže ti solnčnato, vsaka druga kapljica pokaže ti senčnato stran tvojega kraljestva.

Mignil je kralj Emiru naj se mu približa in naj dokaže v dejanju, kar trdi. Pristopi Emir h kralju in dvigne steklenico nad njegovo glavo, in prva kapljica kane na čestito belosneženo kraljevo glavo. Kralj se zamakne, in na smehlaj držé se mu ustnice, radostno se mu žarê oči, in veselje mu odseva od obličja. Prebudi se kralj in veselo vsklikne: Radujte se narodi moji! Navdušenje, zadovoljnost in splošno veselje vlada po vsem mojem kraljestvu. Mahoma sem obšel v duhu vse svoje dežele in dobil vse v najlepšem redu prav tako, kakor so mi sporočali zlati moji ministri. — Zlati ministri pa, to čuvši, so se kar namuznili od zadovoljnosti, in v svesti, da bode to povod novega kraljevega odlikovanja, stiskali so si drug drugemu medle svoje roke in drug drugemu čestitali.

Vnovič dvigne Emir steklenico, in nagnivši jo nad kraljevo glavo, loči se druga kapljica od drugih svojih sestric in kane kralju na njegovo teme.

Zamakne se kralj, in zatemni mu lice; globokega čuvstva izraz spreletava mu obličje. Obrvi mu strčé naprej, lasje se mu ježé, čelo se mu grbanči: vse kaže, da kralj čuvstvuje. Zlati ministri drgetajo na udih; in drugi dostojanstveniki trepečejo kakor trepetlika, ker niso nikoli videli svojega kralja v takem duševnem stanju. „Oj groza!“ vzdihnil je kralj, izdrži se iz svoje zamaknenosti. „Je li možno?“ popraševal je zlate svoje ministre. „Niste mi pa niti besedice sporočali o vsej bedi, ki sem jo gledal skozi bistro kapljico spoznanja!“ Kaj je videl kralj takega, kar ga je mahoma preobrazilo ter prepreglo njegovo poprej jasno dušo s črnimi oblaki kraljeve nevolje?

Druga kapljica spoznanja, ki mu je kanila na venčano glavo, prestavila ga je v uborno kočó poštenega kmeta. Videt je kralj vso bedo tega reveža. Petero otrok na pol

nagih in bosih ga je obdajalo. Otroci so prosili kruha. „Nimam ga“, odgovarja jim oče, „potrpite otročiči moji“. Ni dolgo, odkar smo pokopali mater, plačati mi je bilo pogrebne stroške. A poslednje zrnje, ki je bilo pod našo streho, prodati mi je bilo, da sem plačal kralju desetino*.

Revčeki so žalostno povešali svoje glavice in posedali tje po tleh sključeni in onemogli od bledega glada, otec pa je skrival ob dlani rok svoj obraz, in debele kaplje padale so mu iz očij na trdo nevmiljeno skalo.

Razburjen je bil kralj, in v svojej upravičeni togoti odpravil je nemudoma 300 zlatih ministrov, zmanjšal je plače dostojanstvenikom svojim, učenjakom in pesnikom pa je naložil, naj se najprej učé spoznavati uboštvo, in naj pišejo in pojejo o nadlogah, ki tlačijo njegove podanike! — Odslej pa niso več dišale kralju ne jedi ne pijače. Vsak

grizljeje kruha se mu je gabil, ker je premišljeval, ni li ravno ta grizljeje vkupljen desetinoj onega ubornega kmeta. Tudi kraljeve kupice ni več vesel pristavljaj k svojim ustom, boječ se vedno, da bi ne bila kaka kapljica vina vmes, katero bi bil morda plačal oni uborni kmet krvavoj svojoj desetinoj. Svilo je odpravil iz svojega poslopja, češ, da utegne biti kaka tenka nit vpletена v bogate tkanine, katero je morda ravno uborni kmet plačal svojoj desetinoj.

Emir pa je moral od dne do dne izlivati kralju kapljice kraljeve modrosti na glavo, in poslednji spoznaval je vedno bolj resnične razmere svojega kraljestva. Ko so pa potekle vse kapljice iz čudopolne Emirove steklenice, nagnili so se tudi kralju dnevi življenja, konec je bilo kralja in slavne modrijana — in odtlej ni več v deveti deželi na kraljevem dvoru tekočine kraljeve modrosti.

Л Ъ С Ъ И С Т Е П Ъ .

Разказъ И. С. Туренева.

.... И понежму начало назадъ
Его тянуть:¹ въ деревню,² въ темный садъ,³
Гдѣ лины такъ огромны, такъ тѣнисты,⁴
И ландшапи такъ дѣйствию душисты,⁵
Гдѣ круглыя ракиты⁶ надъ водою
Съ плотины⁷ наклонились чередой,
Гдѣ тучный⁸ дубъ растетъ надъ тучной нивой,
Гдѣ нахнетъ⁹ конопелью да крапивою¹⁰...
Туда, туда, въ раздольныя¹¹ поля,
Гдѣ бархатомъ¹² чернѣется земля,
Гдѣ рожи, куда ни кинете вы глазами,¹³
Струится¹⁴ тихо мягкими волнами,¹⁵
И надаеъ тяжелый,¹⁶ желтый¹⁷ лучъ
Изъ-за прозрачныхъ, бѣлыхъ, круглыхъ тучъ;¹⁸
Тамъ хорошо¹⁹

(Изъ поэмы, преданной сожжеию).

Охота²⁰ съ ружьемъ²¹ и собакой²² прерасна сама по себѣ, für sich, какъ говаривали въ старину;²³ но, положимъ, вы не роились охотникомъ: вы все-таки²⁴ любите природу; вы, слѣдовательно,²⁵ не можете не завидовать нашему брату... Слушайте.

Знаете ли вы, напримѣръ, какое наслаждение²⁶ выгнать²⁷ весной²⁸ до зари? Вы выходите на крыльцо²⁹... На темно-сѣрохъ³⁰ небѣ кое-гдѣ³¹ мигаютъ звѣзды; влажный вѣтерокъ изрѣдка набѣгаетъ легкой волной; слышится сдержанный, неясный шопотъ ночи; деревья слабо шумятъ, облитыя тѣнью.³² Вотъ³³ кладутъ коверъ на телѣгу,³⁴ ставятъ въ ноги ящикъ³⁵ съ самоваромъ. Пристяжныя³⁶ ѣдутъ,³⁷ фыркають³⁸ и щеголевато³⁹ перестуцають

ногами; пара только-что⁴⁰ проснувшихся⁴¹ бѣлыхъ гусей молча и медленно⁴² перебирается черезъ дорогу.⁴³ За плетнемъ,⁴⁴ въ саду, мирно похрапываетъ⁴⁵ сторожъ; каждый⁴⁶ звукъ словно⁴⁷ стоитъ въ застывшемъ⁴⁸ воздухѣ, стоитъ и не проходитъ.⁴⁹ Вотъ вы сѣли; лошади⁵⁰ разомъ³¹ тронулись³², громко застучала телега... Вы ѣдете—ѣдете мимо церкви, съ горы направо, черезъ плотину... Прудъ³³ едва начинаетъ дымиться. Вамъ холодно немножко, вы закрываете лицо воротникомъ шинели;³⁴ вамъ дремлетъ. Лошади звучно шлепають³⁵ ногами по лужамъ; кучеръ поспивываетъ. Но вотъ вы отѣхали версты четыре³⁶... край неба алѣетъ;³⁷ въ березахъ просыпаются,³⁸ неловко перелѣтываютъ галки;³⁹ воробьи⁴¹ чирикаютъ около темныхъ скирдъ.⁴² Свѣтлѣетъ воздухъ, виднѣи⁴³ дорога, яснѣетъ небо, бѣлѣютъ тучки, зеленѣютъ поля. Въ избахъ⁴⁴ краснымъ⁴⁵ огнемъ горятъ лучины,⁴⁶ за воротами слышны заспанные голоса. А между тѣмъ заря разгорается;⁴⁷ вотъ уже золотыя полосы⁴⁸ протянулись по небу, въ оврагахъ⁴⁹ клубятся⁵⁰ пары; жаворонки¹ звонко поютъ, предразсвѣтный вѣтеръ подулъ,⁵² — и тихо всплываетъ⁵³ багровое⁵⁴ солнце. Свѣтъ такъ и хлынетъ⁵⁵ потокомъ; сердце въ васъ бѣстрепенется,⁵⁶ какъ птица. Свѣжо, весело, любо! Далеко видно кругомъ. Вонъ⁵⁷ за рощей⁵⁸ деревня; вонъ подальше⁵⁹ другая съ бѣлой церковью, вонъ березовый лѣсокъ⁶⁰ на горѣ;

¹ tegniti, vleči, mikati, ero, njega; ² vas; ³ vrt; ⁴ senčnat, tѣнь, senca; ⁵ šmarjnjica dušeča, dišeča; ⁶ rakita, Geisklee, Baumklee; ⁷ jez, nasip, plot, zagraja; ⁸ rejen, plodonosen; ⁹ dišati, пахнуть, zapihati, pihnuti, (n. pr. veter); ¹⁰ kropiva ali kopriva; ¹¹ prost, раздолье svobodno življenje; ¹² barhent, baržun, бахратный, baržunast; ¹³ dem. — икъ in — окъ. oko, očesce; ¹⁴ liti, izliti, ca, se (ca stavi se vedno koncem glagola); ¹⁵ val, волна, Schnurwolle, ¹⁶ težek; ¹⁷ žolt, rumen (ѣ izgovarja se kot o ali jo n. pr. lérkii č. ljoški); ¹⁸ oblak, množica; ¹⁹ adj. хороний, dober, lep, priden; ²⁰ lov, охотникъ, lovec; ²¹ puška, dočim je puška, top, debela ci-

garetko; ²² pes; ²³ včasih, nekaj; ²⁴ vendar-le, kljubu temu; ²⁵ dosledno, vsled tega, zatorej; ²⁶ slast, radost; ²⁷ peljati se ven (vy-ven, iz); ²⁸ spomlad, vesnoj, spomladi; ²⁹ krilee, predstoppnice; ³⁰ siv; ³¹ tu pa tam, sem ter tje; ³² senca, gl. ¹); ³³ glej, ev; ³⁴ kmetski, tovorni voz, voziček; ³⁵ omara, skrinja, predalo; ³⁶ prepreženi n. konj; ³⁷ jeziti se, zvijati se; ³⁸ prhati, rezgetati; ³⁹ gizdavo; ⁴⁰ baš, ravnokar; ⁴¹ vzbuditi se; ⁴² počasi, leno; ⁴³ cesta; ⁴⁴ plot; ⁴⁵ poprhati; ⁴⁶ vsak; ⁴⁷ kakor, kot, nekako; ⁴⁸ (zastъь, zasinnuty, zastъvate), zmuznen, strjen, sirjen; ⁴⁹ (proiti) iti, mimo iti, prejti, končati; ⁵⁰ konj; ⁵¹ jedenkrat, некоѣ, разомъ,

за нимъ болото,⁸¹ кула вы ѣдете... Живѣе, кони, живѣе! Крупной рысью⁸² впередь!.. Версты три осталось, не больше.⁸³ Солнце быстро поднимается;⁸⁴ небо чисто... Погода⁸⁵ будетъ славная. Стадо⁸⁶ потянулось изъ деревни къ вамъ навстрѣчу.⁸⁷ Вы взобрались⁸⁸ на гору... Какой видъ! Рѣка вьется версты на десять, тускло синѣя⁸⁹ сквозь туманъ;⁹⁰ за ней водянисто-зеленые⁹¹ луга; за лу-

nakrat, hipoma, sploh pomeni „raz“, kar naš „krat“; ⁸² гибать-, гать, ganiti, premakniti, dotakniti; съ, se (съ за samoglasniki); ⁸³ ribnjak; ⁸⁴ плащ; ⁸⁵ pljuskati, ploskati, čopljati; ⁸⁶ kake četiri vrste; ako stoji števniki po samostalniku, pomenja prilično približno število; ⁸⁷ rděti, rudereti; ⁸⁸ смутся, vzbuditi se, просынаться-смутся prespati se, iztrezniti se; ⁸⁹ okoren; ⁹⁰ годочка, kavka; ⁹¹ vrabec; ⁹² vrsaj, kopica sena; ⁹³ comp. od видный ⁹⁴ избушка, коща, kmetska hiša, soba za posle; ⁹⁵ pomenja „rudeč“; le malokdaj „lep“; ⁹⁶ trska (trska od „lučnika“); ⁹⁷ рѣчься, vnети se, vzplameneti; ⁹⁸ progа, trak; ⁹⁹ овражекъ, jarek, klanec; ¹⁰⁰ sukati, viti; ¹⁰¹ -ночькь,

гами холоде⁹² холмы; вдали чибисы⁹³ съ крикомъ вьются надъ болотомъ; сквозь влажный блескъ, разлитый въ воздухъ,⁹⁴ ясно выступаетъ даль⁹⁵... не то, что⁹⁶ лѣтомъ. Какъ вольно⁹⁷ дышетъ грудь,⁹⁸ какъ быстро движутся члены, какъ крѣпнетъ⁹⁹ весь человекъ, охваченный¹⁰⁰ свѣжимъ дыханьемъ весны!..

(Dalje pride.)

škrjanec; ¹⁰² potegniti, popihnuti; ¹⁰³ всплать, vsplavati, priplavati iz..., na vrh; ¹⁰⁴ ruderč, bagren; ¹⁰⁵ zavreti; ¹⁰⁶ vstrepetati, stresti se (kakor ptica, ko se vzbudi); ¹⁰⁷ tam, ondu; ¹⁰⁸ gaj, log; ¹⁰⁹ по— pomenja, kakor večkrat v slovenščini „nekoliko“; ¹¹⁰ лѣтъ, gozdíč, gozd; ¹¹¹ болото, тце, течко, моѣвирге; ¹¹² direk, dir; крупный, velik, močan; ¹¹³ comp. od большой, velik, visok; ¹¹⁴ vzdigovati se; ¹¹⁵ vreme; ¹¹⁶ čreda; ¹¹⁷ naproti; ¹¹⁸ вбираться, stopati, vspeti se; ¹¹⁹ part. praes. od смитъ sinje odsevatí, sinjeti; ¹²⁰ meгла; ¹²¹ vodeno; ¹²² озгорѣн, položen; ¹²³ priba, vivek, pivra; ¹²⁴ vzduh, zrak; ¹²⁵ dalja, daljava; ¹²⁶ kaj, kar, da; ¹²⁷ prosto, svobodno; ¹²⁸ prsi; ¹²⁹ krepiti, krepiti se; ¹³⁰ o-in обхватывать-хватать, objeti, razumeti.

Umetni i obrtni trud ruskih žensk.

Ruska ženska ne spi. Gizdavo se podviza v literaturi, marljivo se trudi tudi na torišču umetnem i obrtnem. Rezanje i vžiganje po lesu, slikarija na farzoru, raznorodno tisenje i vezenje itd., vse to je v Rusiji uže davno postalo navadno žensko delo, dosegaše popolnosti, katere si zamejna ženska i misliti ne more.

Ni torej čuda, da se je tukaj sprožila misei seznaniti na letošnji svetovni razstavi v Čikagi Amerikance, še bolj pa Amerikance, s proizvodi ruske ženske umetnije i obrtnije, inache govore: pokazati vsemu svetu svetle črte ruske ženske prebrisanosti i marljivosti. S tem namenom so osnovale ruske ženske poseben odbor pod predsedstvom V. F. Višnjegradske, žene bivšega finančnega ministra. Ta odbor razposlal je po vsej Rusiji svoja vabila, da bi iz vseh krajev obširne očetnjave prislale ruske ženske svoja izdelja ter se tako udeležile vsenarodnega tekmovanja, na kojem se ve da ženskemu napredku ne odredijo poslednjega mesta.

Poziv naprednih žensk obeh stolic k njih sestram v provinciji ni ostal glasom vpijočega v puščavi, ruske ženske so se dobrohotno odkliknile ter so poslale iz vseh koncev gromadne države tako množico raznorodnih izdelij, da ni bilo težavno prirediti iz njih celo samostalno razstavo, katera je ravno sedaj odprta v Petrogradu, na veliko radost i pouk ruskemu občinstvu. Vsaj Petrograjske novine govore o tej razstavi mnogo i pohvalno; če pa pomislimo, da to razstavo vestno preberó strokovnjaki i odpošljejo za atlantik samo chefs d'ouvre (odbrana, najodličniša dela), nam se tudi ameriškanske razsodbe o ruskem ženskem trudu ni treba zeló bati. Vsa razstava razpada na dva oddelka: umetni, ki ga je izvrstno uredil D. V. Gregorovič, i obrtni ali kustarni, kateremu je vso svojo pazljivost i znanje posvetil V. I. Timirjazjev. Med mnogobrojno i raznobrazno tvorino zavzemajo prvo mesto ti-le predmeti:

Zbirka vezenj v ruskem slogu, katero je priredila gospa Abe'ska. Obrazci ženskih skutov, po ruski repov (Schleppe), izšitih i prepreženih zlatom. To zbirko je blagovolila nakloniti razstavi velika kneginja Jelizaveta Fedorovna, soproga Carjevega brata Sergeja Aleksandroviča, Moskovskega namestnika, skupej z gospo Tolj.

Omara iz izrezanega lesa, po obrazcu (modelu) znamenitega stavbarja Ropeta, izvrstnega poznavalca ruskega stavbinskega sloga, ali bez bizantijskega vpliva i bez tatarske primesi, gg. ligaši Ljubljanskega „Slovenca“! Ta omara je olepšana vstavkami iz belega lesa, po kojem je gospa Semečkina vžgala vzorce po načrtu slavnega umetnika Repna. Kažejo pa ti vzorci razne prizore iz domačega življenja grofa L. N. Tolstega. Znano pa je, da si je ta genij iz vseh ruskih pisateljev pridobil med ameriškanskim inteligentnim občinstvom največo ljubav i največo znamenitost.

Ne malo hvalijo vhodno dver starega sloga. Lepšajo jo vzorci, vžgani po lesu, i rešetka, 12 aršinov dolga i 6 aršinov široka. Ta dver je delo knežne M. A. Šahovske, katera se slavi v ruskih umetnih krogih s svojimi skulpturnimi proizvodi kot prva mojsterica.

Itak občudujejo proizvode gospej Durove i Nariškine. Ti umotvori pa spadajo k cerkovnim olepšavam, a pravoslavna cerkovna ornamentika je menda večini čitateljev i čitateljic „Sl. Sv.“ premalo znana, da bi si te umotvore mogli dovolj ujasniti na podstavi kratkih opomenj, a le take Vam more podajati Vaš pokorni sluga.

Sedaj pa nekoliko o pomenu besede „kustarni“, katera nam se je zmuznila v začetku naših vrstic. Izhaja ona od кусть, grm, Strauch; torej bo po slovenski kustарная промышленность-grmova obrtnija, to se pravi, taka obrt, pri kateri se posamni obrtniki trudijo vsak za-se, vsak pod svojim rokorodstvom, kjer dana mestnost (kraj) s svojim

obrnim naseljenjem predstavlja svojega roda grm, kojega vejice so med sabo itak nezavisne, kakor so nezavisni med sabo posamni obrtniki: vežejo jih le obča tla, zemlja, na kojoj živé, i sorodnost pos'ov i predmetov, koji jih hrané (redé). Takih obrtnih središč se je v Rusiji do nas ohranilo izredno količestvo (množina), a v poslednjih časih se je ta vid (vrsta) obrtnosti, t. j. obrtnosti bez mojstrov-gospodarjev, katerim delajo pomočniki, začel prav lepo razvijati, se ve da naj bolj vsled vladne pomoči i opore. Med temi obrtnimi središči so se dos'ej uže svetovno proslavile gubernije: Orlovska, Jaroslavka, Orenburška, iz kojih je na našo razstavo prispelo veliko množestvo najraznoobraznejših zbirek vezenj i zobcev.

Koncem omenimo še otročjih igrač katere v oddelku grmovem nimajo poslednjega mesta. Posebno je všečna bogata zbirka puž, oblečenih v narodno ob'eko; ta zbirka bode ure-

jena tako, kakor zahtevajo to etnografske razmere ruske države: bodo puže v obliki Velikorusov, Malorusov, Belorusov, Poljakov, Finlandcev, Ostzejcev, Kavkazcev etc.

Glavna razporediteljica na razstavi v Petrogradu je knežna M. A. Sahovska; ona bode glavna rokovoditeljica tudi na razstavi ameriksanski.

Say pravi, da proizvode truda moremo prodajati, kupovati, dariti, naznačati jim visoko i nizko ceno; no samega truda ne moremo ni prodavati ni kupovati. Nadejamo se, da se besede Say-a izpolnijo tudi gledé proizvodov ruskega ženskega truda. Amerikanci bodo dobrohotno i radostno kupovali izvrstna izdelja ruskih ženskih rok; a slava trudoljubja i prebrisanosti ostanejo i v bodočem za rusko žensko, le v nekoliko veči meri, nego je to bilo še v nadaljnem prošlem.

Božidar Ivorcov.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубѣху.

— Vse ruske železnice so dale od 1. jan. do 1. dec. 1892. l. dohoda 258.610,399 r. Leta 1891. previsil (presegel) je železnični dohod isti dohod lanskega leta na 1.795,562 r. ali na 0.7%. Tudi povrstni dohod se je zmanjšal na 118 r. Najbolj se je ponižala dohodnost na južno-zapadni črti: 4.123,760 r., najbolj se je pomnožila na vladikavkaški črti: 1.638,811 r.

— „Журналъ Министерства Путейсообщения“ odprl je nov predal, v koji bo sprejemal doneske k vprašanju Sibirske železnice, kako bi jo zgradili boljše, vredneje i praktičneje. Če komu iz Slovencev svrkne kaka velika misel gledé te svetovne železne drage, naj je ne utaji pri sebi, ampak naj jo pošlje po rečenem adresu, mu menda ne bode zastoj.

— V teku minulega leta je ministerstvo financij potrdilo 31 ustav novih akcionarnih (delniških) društev i tovarišestev z osnovnim kapitalom 24.300,000 rub.

— Komisija iz členov ministerstev za notranje posle, državnegeta imetja, financij i pravosodja, okončila je svoj načrt, po katerem uredijo delavske razmere, doslej jako zmešane. Ker pa tukaj nimamo delavcev-hlapcev v našem pomenu, bode ta načrt imel velik pomen za ruske kmete i njih odnošaje k njih bližnjim sosedom-velikim pomestnikom ali posestnikom.

— Nekateri dostoverni listi poročajo, da ministerstvo narodne prosvete skupaj s sv. sinodom skoro odpre v Finlandiji nekoliko novih ruskih narodnih šol. Давно пора!

— Društvo, katero širi sv. pismo, misli pri cerkvah daleke Sibirije osnovati cele sklade sv. pisma i sploh knjig biblijskega držaja. Tudi „Комитетъ Грамотности“, kateri se trudi, da bi se preprosti narod učil čitati i pisati, tudi to društvo uredi svoje sklade v daljnji Sibiriji, v kojih bode prodajalo svoja narodna izdanja po nižani ceni; tega do sedaj v Sibiriji niso delali. Мысль хорошая и практичная! Knjižnica „Moskovskega Historičnega Muzeja“ obogati se z redkim izdanjem F. I. Buslajeva „Русскіи Лаврентій Апокалипсисъ“ z albumom i celo knjižnico znamenitega slavista A. A. Kotlorevskega, katero je naklonil muzeju sin umrlega A. A.-I. A. Kotlerevski.

— Pravoslavje vedno bolj prodira na sever i se utrjuje tam, kjer je bilo pred nekolikimi stoletji zatrto po tujem švedskem i norveškem ropstvu. To dokazuje naredba sv. sinoda, po koji se obnovi nekdanji samostan sv. Tihona Pečengskega, razgrabljeni in uničeni v 16 stol. po norveških razbojnikih. S tem namenom sv.

sinod prijemlje vsakega roda darila, reči i denar. Taki darovi se prijemljejo tudi v Koli s tem, da jih predavajo glavnemu redniku sv. Tihonovega samostana.

— Gorni oddel poroča, da so zasebni zlatarji lanskega leta na Uralu dobili šlihanega zlata 754 puda, na 50 pudov več nego pa leta 1891. Na zemljah zasebnih gornih zavodov je bilo od tega zlata 203½ puda. Iz ostalega količestva pa spada 251 p. na gubernijo Permsko, 299 p. na gub. Orenburško, ½ p. pa na gub. Ufimsko. Tudi v Sibiriji se je dobiča (dobitje) zlata prošloga leta povoljno povečala. Iz Irkutskaja so nedavno pripeljali na Petrogradski denarni dvor 1,345 puda ligaturnega zlata, predlanskim pa le 1,230 p., a iz Tomska 432 p., predlanskim pa le 412 p. Surove platine pa so prošloga leta na Uralu nakopali 279 pudov, več nego predlanskim na 50 pudov. Vsega tega dragocenega tovara (blaga) izkopalvali se ve da bi pa še več, ko bi bilo več znanja, več stremljenja k novim, bolj izkusnim prijemom; takó vsaj menijo „Бирж. Вѣд“, katere so nedavno precej dobro ohleštale ali oteple gorno obrt.

— V ministerstvu financij vrše se prevažne reforme gledé žitne trgovine, igre na borzi i državne banke. Trgovci z žitom i moko so čisti tovar preveč kvarili z razno smetjo; igralci na borzi so s svojimi spekulacijami zlonamerno poniževali ceno ruskega rublja, a v državni banki je mnogo takih šeg i poredkov, katerim bi trebalo uže davno odgovoriti na večni pokoj. Kdor pozna naše razmere, bode se ve da prav tolmačil te reforme, notranja, še bolj pa vnešnja žitna trgovina i borza ste zeló v rokah Židov, a državna banka tudi ni bez tujega smetja...

— Spekulacija z ruskim rubljem dosegla je tako pogubnih posledic za ruski denarni tečaj, da je ministerstvo financij bilo primorano ukreniti nov nalog (davek) na ruske državne bankovce, katere vozijo na zamejne borze sploh, posebno pa na Berolinsko. Ta nalog je sicer ne velik po svoji vrednosti, menda 1%, ali sitnosti bode ljudem delal mnogo, ne samo bankirjem, kateri bodo torej na meji morali razvezavati svoje torbe, napolnjene z rublji, ampak tudi zasebnim pošovalcem za rusko mejo. Z družino bodo naprej mogli bez naloga prevažati samo 1000 r., bez družine pa 500 r. Občrno mnenje tega naloga ne odobrava, najbolj za to, ker so ga zakrivilo le borzijanci, a škoda i sitnosti bodo imeli tudi navadni mirni popotniki, katerim je zlato tele s svojim skrivnostimi deveta briga. Torej tudi tukaj velja: Jeden za vse, vsi za jednega...

— 14. februarija, v dan svetega Kirila, po vašem sv. Cirila, zborovalo je „Petrograjsko slavjansko blagotvorno društvo,“ zborovalo je praznično. Iz njegovega poročila zajemamo nastopno: Udov je bilo lanskega leta 494, častnih 32, dosmrtnih 70, navadnih 392. Tekom vsega minulega leta so delovali 4 odbori: Izdateljski, pregledovalni, praznični in spominski. Prvi je med drugim natisnil tudi „ruski-slovenski slovar“; tretji je delal razne priprave za letošnje 25 letnico društva; četrti je pregledoval razne predloge glede spomenika v Petrogradu rodu Aksakovih. Slovanskih stipendijatov je bilo 28, a stipendistek 7, med njimi ni jednega Slovenca, Hrvata i Poljaka. Dohodov so pričakovali 23,572 r., dobili so jih pa 33,216 r.; torej denarne razmere so dobre, a „Slavj. Obozr.“ je vendar le prenehalo izhajati. Wo liegt der Hund begraben? Obe-tajo izdajati „повременые сборники“, torej zbirke od časa na čas. Če ni kaj boljšega, bode tudi to dobro. Daj Bog, da bi ta novi poskus bil bolj srečen, nego vsa dosedanja izdanja tega društva, prekristnega za slovanstvo!

B. Tv.

— Mosk. Véd. št. 46. govoré o papskem jubileju, priznavajo, da je Lev XIII. za svojega vladanja pokazal veliko uma in takta ter zeló povzdignil ugled Vatikana.

— Opat Brandi v „Civiltà Catolica“ zagovarja miroljubno politiko Leva XIII. gledé Rusije ter pravi, da je v Rusiji in tudi v Poljski položaj katolikov povsem dovoljen. Dalje pravi, da so grozni prizori proganjanja, kakor so bili opisani v „Contemporary Review“ le plod galiških domišljij. Brandijev članek izšel je kot posebna brošura, preveden je na štiri evropske jezike, in je bila za 2-3 tedne potrebna druga izdaja te brošure.

— Ker se še vedno širijo nemške naselbine, odločilo je zemstvo jekaterinoslavske gubernije, da se ima to naseljevanje Nemcev omejiti v tej guberniji. Nadejajo se, da bodo temu primeru sledile druge južne in povelške gubernije, kjer je mnogo naseljenih Nemcev.

C.

Y S K R S.

Grmi nebo, vihar šibi drevesa,
Dvojé se skale, pokajo grobovi,
Morje buči in tulijo vetrovi,
Trobenta angelja ves svet pretresa,

Od groze zvezde skrile so očesa,
Trinogom našim so potekli dnovi,
Od sužnje zemlje padajo okovi,
In sodnji dan oznanjajo nebesa.

Zveličar sam v oblacih se vprizori:
„Vstanite vsi, ki smrt vas še obdaja“!
Mogočno glas njegov sem k nam se ori.

Iz grobov vzbuha množica velika:
Slovanski narod svež od mrtvih vstaja,
Pozdravlja svojega odrešenika.

Jadranski.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele:

V Trstu so volitve za mestni zattop in deželni zbor razpisane 9. maja in nadaljnje dni istega meseca. Volitvene listine so razstavljene od 20. t. m. do 2. aprila; v teh dneh je torej pregledati jih eventualno popraviti. Razstavljene pa ostanejo do konca aprila. — Tukaj so zapazili rodoljubi slovenski in hrvatski, da je izpuščenih mnogo takih, ki imajo volilno pravo, in da bode treba od slovanske strani v obče mnogo popravkov. Pred vsem je torej sedaj nujno potrebno, da se do 2. aprila oglasijo naši ljudje z reklamacijami. Sicer je povabilo polit. društvo „Edinost“ v 26. dan t. m. svoje poverjenike na volilni shod, kjer so se razgovarjali o sedanjih potrebah pri volitvah.

Razmere in dejstva so kazala do poslednjih tednov, da v Trstu ne mislijo zaresno na kake izpremembe; gospodovalni stranki ne le niso metali nikjer polen pod noge, pač pa so jo podpirali tudi poluradni listi.

Na zgorej bi pa vendar radi kazali, kakor da bi bila v Trstu kaka takó zvana konservativna stranka; v ta namen so rabili prejšnje čase slovanski živelj, in ta je šel na led zastran slabega vodstva. Odslej ne pojde takó gladko, da bi se ta živelj dal še dalje uporabljati v opisovanje, katero ne odgovarja dejstvom.

Slovanski živelj hoče dokazati, da je laž, ako se trdi, da ga ni tu, da je krivica, ako se mu odrekajo tu njegova prava, da je krivica, ako se dopušča trditve, kakor da bi bil „deželni jezik“ tukaj samo italijanski, da je krivica, ko se ta živelj popolnoma prezira v mestu in v okolici zanemarja gmotno, narodno pa tujci. Tudi v Trstu se morajo konečno razkriti razmere, kakoršne so, in nelojalno bi bilo od teh, ki bi hoteli slovanski živelj uporabljati v še nadaljnje prekrivanje dosedanjih nezdravih razmer. Te razmere kličejo na preobrat v gospodarstvenem pogledu, da zavlada v mestu stranka, ki bode imela pred očmi *pravo za vse* prebivalstvo, ki torej ne bode zaradi narodnosti delila dvojno ali celó trojno mero.

Slovanski živelj je sebi in tradicijam svojih očetov dolžan, da dela na to, da se odpravi gnjilav, in da pride naposled vendar moč prava na vrsto. Zato se je pred vsem truditi, da slovanski pojedinci gledajo sami, da se jim ne prekrati volilno pravo; zato pozivljemo tudi mi: pojdite pregledovat volilne listine in reklamujte volilno pravo, kjer je imate!

Slovensko gledališče v Ljubljani je imelo 22. t. m. na vrsti igro „Lepa Vida“, drama v 5 dejanjih,

katero je po Jurčičevem romanu zasnoval in spisal dr. I. Vošnjak, kakor pravi „Sl. Nar.“, najplodovitiši slovenski dramatični pisatelj. „Dejanje je dramatično živahno, zanimivo in izborna psihološko verjetno razpleteno...“ Isti list pravi: „G. dru. Vošnjaku čestitamo prav iz srca na sinočnem zanj in za slovensko dramatiko tako častnem vspehu...“ Igralci so se odlikovali, gospa Borštnikova predstavljala je Vido z umetniško dovršenostjo.

V Celju so prosili Slovenci, da bi se jim dovolilo gledališče za 2 ali 3 slovenske predstave v dobrodelne namene; mesto je pa to odbilo! Celjsko gledališče pa podpirajo Slovenci, prvič z davki, drugič z obiskovanjem, včasih takó, da je več njih, nego Nemcev. Dobra lekcija!

„**Stabat Mater**“, znamenito skladbo Antona Dvořaka za soli, zbor in koncert, op. 58, izvrševali so po priredbi „Glasbene Matice“ v Ljubljani dne 24. in bodo vdrugeč 27. t. m. Za občinstvo so natisnili posebe besede, slovenske in latinske, z muzikainimi motivi in obširnimi zgodovinskimi podatki o skladatelju in o skladbi, skupej po ceni 10 kr. iztis. Sekirice in orhester (vojaška godba) stoji mnogo, a niso se zbal žrtev. V Ljubljani so se Slovenci sosebno to zimo gibali na glasbenem polju, in ima pri vsem posebne zasluge „Glasbena Matica“.

b) Ostali slovanski svet.

Zaupni shod zastopnikov mladine vseh slovanskih narodnostij bil je dne 6. t. m. v Pragi, in se je vsprejela naslednja resolucija: I. Zametamo najodločneje ponemčevalno in madjarizujočo politiko. II. Stoječi na stališču svobodomiselnosti v pravem pomenu besede zahtevamo strogo ravnopravnost za vse slovanske kakor tudi za romunsko narodnost. III. Protestujemo zlasti proti sistematičnemu tlačenju Slovakov na Ogerskem, katero se javlja: 1. v jednostavnem preziranju člena 44. zakona z leta 1868 o jezikovnih pravih, 2. v konfiskovanju narodnega imetja slovaškega in v uničenju vseh srednjih šol slovaških, 3. v uvedanju madjarskega jezika v vse izobraževalne zavode, urade in cerkve, 4. v proganjanju slovaške mladine, rodoljubov slovaških in v zapiranju prvoboriteljev slovaških, 5. v nasilnem odvajanju slovaških otrók v južne kraje v svrhu pomadjarjenja, 6. v očitnem preziranju narodno-gospodarskih potreb slovaškega naroda, 7. v nepravilni razdelitvi volilnih okrajev in volilnega prava. — IV. Proslavljanje tisočletnice prihoda Madjarov na Ogerskem smatramo razžaljenjem narodnih čuvstev in poškodovanjem gmotnih koristij nemadjarskih narodnostij. V. Zadovoljstvom pozdravljamo čilo gibanje slovaškega naroda v zadnjem času, katero se kaže v mnogobrojnih izjavah nejevolje nad pogubno madjarsko politiko. VI. Izrekamo svojo radost nad združenjem vseh nemadjarskih narodnostij na Ogerskem in zahtevamo od vseh narodnih voditeljev, da bi v tem smislu uvedli organizacijo skupne obrambe.

Narodni shod v Brnu bil je 12. t. m. V Bese-dnem domu se je zbralo okolo 3000 poverjenikov češko-slovanske narodnosti iz vseh krajev Moravske, došli so zastopniki iz češkega kraljestva ter tudi člani hrv. slov. nezavisnega kluba v drž. zboru: dr. Laginja, Dapar in Biankini. Na shodu so govorili dr. Ed. Gregr, prof. Masaryk, dr. A. Stransky, pri banketu med drugimi tudi svečenik Biankini. Po govorih se je sklenila obsežna resolucija, katera odločno obsojuje najnovejši vladni program (od 4. feb. t. l.), izraža preverjenje, da vlada stoji na onih tleh germanizatorskih in centralističnih namer, s katerimi so se podvezavale vse narodne gospodarske in kulturne sile pojedinih narodov avstrjiskih. Shod ne pričakuje od sedanjega vladnega sistema nikake rešitve ne za Avstrijo ne za narode. Zato še bolj odločniše obsojuje politiko kluba Moravanov, ki deluje naravnost proti programu češkega naroda, podpirajoč okrepljenje vlade in vstvarjenje večine, namerjene proti životnim interesom češkega naroda. Shod odločno zanikuje, kakor da bi bila narodna stranka protiverska ter se ustavlja vsakim poskusom in tujim vplivom, izpodkopujočim korenine češke narodnosti, zanašajočim neslogo med narod ter odtegujočim ga od njegove prošlosti. Shod odobruje postopanje mladočeškega kluba in njegovo neupogljivo opozicijo proti vladi, izraža mu popolno zaupanje ter se nadeja, da ostane i nadalje jednoten. Shod smatra potrebnim skupno brambo slovanskih narodov proti rastočemu pritisku Nemštva in se zato zahvaljuje jugoslovanskim poslancem, ki podpirajo Mladočehe v drž. zboru. Shod se naposled nadeja, da narodna stranka („strana lidova“) na Moravi privede narod k srečniši in tolažilniši bodočnosti.

Po sprejeti resoluciji je zadonela pesem: „Hej Slovane“. Pri banketu je hrv. posl. Biankini govoril med drugim o Mladočehih in rekel, da, ko bi bili oni neprijatelji katoliške cerkve, bi jih ne podpirali in ne hodili z njimi nezavisni jugoslovanski poslanci, med katerimi so on sam, Spinčić in Perić *svečeniki*. „Mi smo ponosni na to, da mi Hrvati in katoliški svečeniki živimo v najlepši slogi s klubom nezavisnih poslancev čeških, kar bi absolutno ne moglo biti, ako bi imel ta klub v svojem programu protikatoliške aspiracije. Govornik naglašja dalje, da ista stremljenja, kakor češki narod, goji tudi hrvatski narod in želi, da bi korona Zvonimirova pridobila novega bleska, ter da bi oba češki in hrv. narod vedno vstrajala v složnosti. Pri istem banketu je g. Kusak napil tudi misli slovanski in ideji cirilometodijske cerkve. Ta shod, ki je zbral toliko moravskega naroda, postavil se je odločno na stališče opozicije po govornikih in po resoluciji; pripisujejo mu torej tudi veliko važnost. V smislu tega shoda se je v posebni resoluciji izjavilo tudi slovansko polit. društvo v *Kromerizu*, katero pričakuje, da v bodoče bodo moravski zastopniki skupno postopali z Mladočehi

kraljestva. Volil se je odbor narodne stranke; predsednik je dr. Jos. Tuček, njegov namestnik dr. A. Stranský.

Državni zbor. Dr. Smolka kot predsednik drž. zbora je odstopil; na njegovo mesto je izvoljen dosedanji I. podpredsednik *levičar* bar. *Chlumecky*; I. podpredsednikom je izvoljen Nemeč dr. *Kathrein*; II. podpredsednikom pa prijatelj *levičarjev* Poljak *Madejsky*. Smolka bode užival dosedanjo predsedniško plačo; v poslopju drž. zbora se mu postavi na čast posebna plošča. Dr. Smolka je odstopil zaradi starosti in, kakor trdijo po pritisku leveice, ki je sedaj s *Chlumeckym* storila zopet korak dalje. Slovani, ker Poljak *Madejski* ni čisto nič slovanskega mišljenja, nimajo sedaj niti II. podpredsednika, pač pa sta v predsedništvu 2 Nemca in jeden po mišljenju liberalno-nemški Poljak! Taka se godi tem, kateri podpirajo sedanji sistem pa Poljake.

V delegacije so tudi že volili. Za Kranjsko je izvoljen Pfeifer (nam. Kušar), za Goriško Franc Coronini (nam. Alfred Coronini), za Štirsko ni slovenskega delegata, kakor Koroško, za Istro sta vsled srečkanja izvoljena Italijana Rizzi in nam. Bartoli, Slovani istrski ne bodo letos zastopani v delegaciji; za Trst Stalitz, nam. Burgstaller; za Dalm. Klaić, nam. Bulat.

Mladočehi so predložili načrt za občje volilno pravo; uže sam predlog kritikujejo z različnih stališč. — Posl. dr. Gregorič, ki je bil hudo bolan, šel sa je zdraviti na Dunaju, pri tem je vstopil v drž. zbor in se je tu potegoval za železnico čez Predel in po Vipavskem. Jugoslovanski poslanci Alfr. Coronini, Biankini, dr. Laginja, Spinčić, dr. Ferjančić in drugi so stavili zopet mnogo interpelacij, katerih nekoliko označimo v bodoče. Alfr. Coronini je interpeloval tudi zastran nevarno položenega Goriškega pokopališča, zastran demonstracij protiavtstrijskih v Gorici, Spinčić zastran postopanja vit. Ellushega, voditelja c. kr. okr. glavarstva v Poreču, potem zaradi javnih razmer na Primorskem, dr. Gregorec gledé na jezikovne razmere v deželah, naseljenih s Slovenci in Hrvati, Bianki, dr. Laginja i. dr. Razpravljale so se zadnje dni še razne predloge, o katerih spregovorimo v bodoče posebe. Zborovanje je pretrgano, in ne vé se, kedaj se bode nadaljevalo. V občje je povdarjati, da položenje o drž. zboru se je poslabšalo, to se pravi, *trajni* sistem je pokazal novih znakov kratkovidnikom, da bi se jim okreplil vid, ali nekateri so uže slepi, da ne vidijo, kam vede občje tir z vedno večo silo. Pohvaliti pa je značajno vedenje hrv. nezavisnega kluba in izredno marljivost njegovih pojedinih členov. Oni z Mladočehi so interpelovali in govorili, označevali stvari po vrednosti ter razkrivali nezdrave razmere tu in tam. Hvala jim!

Komers v Zagrebu, ki so ga priredili meščani in akad. mladina v 12. t. m., bil je sijajen. Zbralo se je nad 1000 ljudij naroda. Godba in petje se je vrstilo med govori; vse je bilo složno in oduševljeno. Pozdravi

so došli od vseh krajev hrvatskih, tudi od Mladočehov, hrv.-slov. nezavisnih poslancev, od „Slov. Naroda“, od Ljublj. Slovencev, od Tržaških Hrvatov in Slovencev, skupno, itd. Biskupu Strossmayerju so poslali brzojavko, k dr. Ant. Starčeviću je šla pa drugi dan posebna deputacija. Zajedno so sklenili proslaviti imendan Strossmayerjev, kar se je slavnostno izvršilo v 19. dan marca, jednako pozneje slaviti tudi god Starčevićev. Pokazalo se je iz govorov odličnih govornikov obeh opozicijonalnih strank, kakor tudi iz oduševljenja narodovega, da je uže davno stremil ves narod za zjedinjenjem, za slogo, in sedaj vse želi, da bi ta složnost tudi trajala ne za trenotek, ampak do konca narodnega in politiškega boja, h kateremu je madjarska politika prisilila Hrvate kljubu nagodbi in njenim popravkom.

Doslej so drugi Slovani, sosebno tudi Slovenci opominjali k slogi med Hrvati; odslej se opominjajo Srbi avstro-ogerski in tudi v kraljevini in imajo tudi Slovenci vzrokov dovolj opominjati se k zjedinjenju po zgledu opozicijonalnih strank na Hrvatskem. No Slovani se te sloge občje radujejo in tudi krepijo ž njo! Vidi se, kaj je vse možno provzročiti dobrega, ali pa zlega, kakor se zasučejo voditelji.

Čehi zahtevajo sedaj odločno, da se jim povrne lastno *najviše sodišče*, ker nočejo, da bi se v nemškem jeziku pri najvišem sodišču na Dunaju sodilo o njih.

Stoletnica Jána Kollára. Med drugimi hočejo tudi akademiška društva, sosebno češka in slovenska (slovaška) dostojno oslavití spomin rojstva pevca „*Slávy dcery*“; češko in slovaško ak. društvo na Dunaju ste sklenili izdati zbornik kratkih spisov, kateri priobči novih prispevkov o življenju in delovanju Kollárjevem. Ti dve društvi ste se obrnili do gojiteljev češko-slovaške literature v občje za kratke, no literarno drage prispevke. Mnogi slovanski rodoljubi so uže doposlali svoje spise, kateri se priobčijo v jezikih, v katerih so se napisali. Literarne in denarne prispevke prijemlje in sicer do konca aprila univ. doc. dr. Frant. Pastrnek, Wien, IX Schwarzspanierstr. 15.

Kuhačev večer u Beču je priredilo 7. t. m. hrvatsko-ak. društvo „Zvonimir“. Prisotnih je bilo mnogo hrv. in slovenskih odličnjakov, vsi nezavisni hrv. zastopniki v drž. zboru in mnogo bolgarskih častnikov, poleg raznih slovanskih akad. društev. Na koncertu so se odlikovale tamburašice, a ves koncert je bil sijajen moralno in materijalno. Čisti dohodki so namenjeni izdavanju del velezaslužnega hrv. glasbenega teoretika ali, kakor pravijo, melogrofa in muzikologa F. S. Kuhača. Hrv. mladina je dala s tem zgled, kako je poštevati temeljitega raziskovalca slovanske glasbe, jedinoga te vrste učenjaka slovanskega na glasbenem polju. Narod ni doslej uvaževal Kuhača po zasluženju, mladina sedaj spodbuja inteligencijo, da bi popravila, kar je zanemarila in na Kuhaču zagrešila v resnici.

† **Mate vitez Vodopić**, Dubrovški (Dubrovnik) biskup, vzoren svečenik, znamenit rodoljub in pisatelj hrv. je umrl v 77. letu življenja. Spisal je več pripovedij ne le v preprostem slogu, ampak tudi v čistem narodnem duhu. Letos priobči „Mat. Hrvatska“ njegovo najbolje delo „Marija, povjest konovoska“. Kot prijatelj prirodne nauke je priobčil narodna imena ptic in živalij, katera je dr. B. Šulek porabil v svojem „Imeniku“. V političkem pogledu je bil za združenje Dalmacije s Hrvatsko-Slavonijo. Ker so njegova dela narodu draga, jih gotovo priobčijo posebe.

† **Dr. Fran Anijan Feretić**, biskup Krški (Veglia), rojen l. 1816, preminul je 19. t. m. Bil je vzoren svečenik, trdnega, neomahljivega značaja, čutil se je Hrvata, kot tak je živel, delal in umrl. Postavil si je stalen spomenik s tem, da je zapustil 50.000 gld. za ustanovljenje malega semenišča na otoku Krku s *hrvatskim naučnim jezikom*. Ustanovil je tudi zaklado od 10.000 gld. za podpore učencem po moškem, eventualno tudi ženskem potomstvu njegovih roditeljev. Znano je, da dohodki Krške biskupske stolice so jako skromni, pokojnik je bil na tej stolici od 23. maja 1880; kljubu vsemu temu je znal on takó vrlo ščediti ali varčiti, da je prihranil tako svoto, katero je ob smrti posvetil takó blagim namenom. Razmere malih semenišč v obližju so ga napotile, da je odločil navedeni znesek za malo semenišče izrecno s *hrvatskim naučnim jezikom*. Naj bi ga blagi narodni dobrotniki slovanski katerega stanu koli posnemali v tem pogledu, da bi ne delali z njih zapuščinami neznani oskrbniki proti njih nameram. — No pokojniku kličemo z „Našo Slogo“: Pokoj ti večni plemenitoj duši i molio se Boga za tvoj narod!

† **Dr. Ad. Fischhof**, nekdanji nemški državnozbornski zastopnik, je umrl na Koroškem, kjer je bival več let, v 77. letu življenja. Spadal je k redkim nemškim dejateljem, ki je dajal sicer nemški narodnosti v našem cesarstvu prvenstvo, ali je vendar pripoznaval potrebo, da se kakor si bode pravično izvrši narodna enakopravnost za vse narode. Priobčil je s to namero tudi razne brošure o jezikovnih in narodnih bojih v Avstriji ter stavljal razne predloge in načrte v izvršenje narodne enakopravnosti. Zaradi tega so se mnogokrat posvetovali tudi slovanski dejatelji z njim, na primer dr. Rieger. Zaradi stremljenja, da bi se razmerno pravično rešilo narodnostno vprašanje, prišel je v nemilost pri nemških liberalcih in se ve da tudi nacionalcih. Zadnjo dobo so ga do cela prezirali.

Обдор за прославу четиристогодишњице Ободске штампарије. Na ukaz kneza črnogorskega se je zasnoval na Cetinju „odbor za proslavo četiristogodišnjice Obodske štamparije“. Leta 1493 se je namreč na Obodu, jedno uro od Cetinja, v tedanji Zeti ali sedanjí Črnigori tiskala ohranjena knjiga „Осмогласникъ“ (Osmoglasnik, Oktojih). Gospodar Jurij Crnojević je bil prikrbitelj tiskarno,

svečenik *Makarie* je pa tisk knjig oskrboval. Ker pa so še pred Oktojhom rabili druge knjige, misliti je, da je bila tiskarna ustanovljena na Obodu še pred l. 1493, in se je torej najbrže *prva knjiga s cirilico tiskala* v sedanjí Črni Gori. Tiskarna je bila potem prenesena z Oboda na Cetinje. Tako se bode prav za prav prvi tisk s cirilico slavil kot slavnost vseh Slovanov, in prirejevalni odbor vabi v resnici vse slovanske narode k tej slavnosti. Ker pa zanima ta proslava pred vsem učeni in naobraženi svet, in imajo med tem mnogi čas ali prosto sosebno poleti, določil je odbor proslavo za mesec julij; dan in drugo se določi pozneje. S tem bode dana mnogim prilika, da si prvokrat sami ogledajo Črno Goro in njeno naseljenje, simpatiško vsem Slovanom. O zgodovini, kakó je prišlo, da ima ravno Črna Gora to čast, da je bila prva, ki je tiskala knjige s cirilico, kakor o pripravah za 400letno proslavo, bode poročali posebe. Važno pa je, da se bode tak praznik slavil ravno v Črni Gori, kjer vsaj zaprek ne bode, kakor se stavlja običajno Slovanom vsled sčuvanja tujih in v zakupu tujstva delujočih novín.

Po občem volinem pravu, po načrtu Mladočehov, stavljenem po dr. Slaviku v drž. zboru, bi volil vsak avstrijski državlján, dovršivši 24 let; volitev bi bila tajna in bi se vršila po volilnih listkih. Volilne okraje bi določili dež. zastopi, volilni okraj bi imel od 50 do 70 tisoč duš. Zbornica poslancev bi štela 400 členov, in sicer 92 Čehov, 63 Poljakov, 52 Rusov (malih), 12 Srbohrvatov, 21 Slovencev, 4 Romunce, 11 Italijancv in 145 Nemcev. Sedaj je 353 poslancev, iz njih 136 slovanskih na 60% Nemcev.

V Srbiji so se izvršile volitve; vlada jih je bila razpisala, da bi zmagala ona v liberalnem smislu, in zaradi tega je pri volitvah tudi s pritiskom na radikalno stranko uporabila ves svoj vpliv in tudi svojo silo. A zmagali so liberalci le formalno, ker so dobili le peščico glasov več, nego radikalna stranka, in če hoče poslednja izostati iz skupštine, ne more liberalna stranka in vlada ukreniti ničesar, niti s pomočjo 4 ali 5 glasov takó zvaníh naprednjakov. Če ne pride do sporazumljenja, bode se narod i nadalje vznemirjal in razdeval na dva tabora, tujstvu v kratek čas, posmeh in dobiček. V Srbiji delajo sedaj za tuje, ne pa slovanske interese!

Bolgarska. Knez Ferdinand se misli oženiti, hitro ko veliko sobranje izpremeni sedanjo ustavo. Ruska vlada je dala razumeti, da se sicer ne bode vmeševala v notranje zadeve bolgarske, da pa se tudi ne bode vezala, ako dopusté druge države, ki so podpisale Berolinski traktat, da bi se rušil poslednji. V Rusiji se nadejajo, da poslanci velikega sobranja in naj so bodo izvoljeni takó ali takó, vendar ne privolé v izpremembo ustave, in da bi se s tem izdajale najdraže svetinje narodove.

Z M E S.

Deputacija lužiških Srbov na saksonslem kraljevem dvoru. Princu Frideriku Avgustu, prestolonasledniku saksonslemu, se je rodil princ Jurij. Poleg drugih podanikov šli so tudi lužiški Srbi poklonit se in izrazit svojo radost. Poleg dveh župnikov in jednega profesorja šle so pa v deputaciji srbske častne matere in gospodičine v narodni obleki in z darovi po narodnem običaju. 25. feb. so bili v avdijenciji pri princu Fr. Avgustu in njegovi soprogi, župnik Imiš je predstavil deputacijo, povdarivši, kakó se je narod srbski razveselil in kakó je molil k Bogu za novorojenca. Princ F. A. je odgovoril, da je preverjen, da Srbija mu želi vse najboljšje. Potem so prišle na vrsto gospe in gospodičine; vsaka je izrekla kako blago željo in izročila svoj dar. Jedna je podala buket v srbskih barvah, druga na okrožniku plast medu, tretja hleb in sol na posodi, na kateri so bile vrezane besede: „Naš všedny khleb daj nam džens“, četrta je izročila surovo maslo, peta jajca pisana, šesta košič jabelk, jedna druga je dala kurnik z 2 kokošima, itd. Izrek vsake je imel poseben pomen, donašajoč se k daru, in vsi darovi skup so se odnašali k novorojencu. Princesinja je vsak dar prijazno sprejela. Potem sta pokazala visoka roditelja malega princa Jurija; avdijencija je trajala dobre pol ure. Potem je šla deputacija h kralju in kraljici, katera sta jo sprejela preprijazno, in je rekel kralj, da pozna dobro položjenje svojih Srbov. Kralj in kraljica sta ogledovala posamične dele narodne noše. Deputacija se je ločila vsa zadovoljna, preverjena, da Srbe časté dotlej, dokler ostanejo verni tradicijam svojih očetov, svojim narodnim svojstvom. Poročilo o tej deputaciji je jako lepo v „Lužici“ za mesec marec, no tudi „Leipziger Illust. Ztg.“ je priobčila poleg poročila na čelu tudi ilustracijo deputacije in njenih darov. Ta list pravi, da lužiških Srbov je sicer vedno manj, da pa so čvrsti in da so ohranili mnogo svojega in izvirnega. Da, da, lužiški Srbi kažejo na izvornost, sposobnost in krepost slovanskega duha, in kažejo zajedno, kaj bi še le bilo iz slovanskih narodov, ko bi ne slabil njih duševnih sil uže tisočletje vpliv neprikladne za nje zapadne kulture.

KNJIŽEVNOST.

„Vesna“, mesečnik slovenskega dijaštva, prinaša v 3. št. nadaljevanje razprave „Slovanski narod in velike šole“, potem v 2 oddelkih odgovor na napade „Rimskega Katolika“, in poleg leposlovnega čtiva raznoterih vestij, oběih in literarnih; na čelu ima pa sliko pok. prof. Marna. List razpravlja vse predmete stvarno, mirno, v obliki po vsem dostojno, in to ne le v jedni številki, ampak vedno; kljubu temu se je tudi njemu uže braniti napadov „R. Kat.“ Med drugim priobčuje v 3. št. gledé na te napade tudi izjavo akad. društva „Slovenije“, ki se glasi: „Akad. društvo „Slovenija“ neomahljivo stoječ na slovanskem stališču v obče in na napredno-slovenskem posebej jemlje z obžalovanjem na znanje Mahničev članek „Sumljiva znamenja mej slovanskimi velikošolci“ v „Rimskem Katoliku“, V. tečaj, 1. zvezek, ter smatra nepotrebnim, da bi se javno odgovarjalo tem napadom, kateri ne zaslužijo družega, nego krepko preziranje“.

„Vesna“ izhaja sredi vsakega meseca ter stoji za vse leto 1.50. Naročnina se pošilja Drag. Hribarju v Celje (Graška cesta, 1); uredništvu adresa pa je: Wien, VIII., Lange Gasse 48. „Vesna“ ustreza svojemu namenu in s tem se najboljše sama priporoča.

Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Letnik III. Sešitek 1. V Ljubljani 1893.

Izdaje in zalaga društvo samo, tiskata pa Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg. — Občni zbor „M. d. za K.“ je sklenil 23. jan. t. l., da naj odslej izhajajo „Izvestja“ vsak drugi mesec v sešitkih, obsegajočih 2 do 3 tisk. pole, ter da naj poštevajo v prvi vrsti domoznanstvo kranjske, potem pa tudi teh sosednjih dežel, katere so s Kranjci po rodu in zgodovini v tesni zvezi. „Izvestja“ bodo prinašala članke in beležke o starinoslovju, zgodovini, narodopisju in prirodnoznanstvu slovanskih dežel. List se še razširi, ako dobi dovolj duševne in gmotne podpore. Člani „M. društva“, ki plačajo na leto po 3 gl., dobijo „Izv.“ in dva zvezka nemških „Mittheilungen“ (2 priobčita se jeseni t. l.) brezplačno. Kdor se naroči pa na sama „Izv.“, plača na leto 2 gl. Denar se pošilja „Muzejskemu društvu“. Vsebina 1. sešitka: 1. S. Rutar: Gradišče in gomile na gori sv. Magdalene pri Šmariji. 2. S. Rutar: Slovensko nemška starinoslovska terminologija. 3. I. Scheinigg: Slovenska osebnina imena v starih listinah. 4. Dr. Fr. Kos: Slovenski „mansuš“ in slovenska „hoba“. 5. A. Koblar: Drobtinice iz furlanskih arhivov. 6. S. Robič: Kranjski mahovi. Potem „Mali zapisiki“.

Novo obliko „Izvestij“ radostno pozdravljamo ravno takó, kakor da jim je urednik marljivi in vestni g. Anton Koblar, ki raziskuje tu in tam slovensko prošlost in ima, kot arhivar v Rudolfinumu, muzeju v Ljubljani, še posebno priliko zato. Česar smo želeli, da bi se „Izv.“ ne omejevala izključno na Kranjsko, to hočejo izvrševati v novem izdanju. Priprеnemo toplo „Izvestja Muz. društva za Kranjsko“ izobraženemu občinstvu slovenskemu, kakor tudi zlasti starinarjem in zgodovinarjem drugih slovanskih narodov.

„Sabrana djela dra. Ante Starčevića“ so se začela sedaj tiskati; poseben odbor jih je priredil. Vseh bude 5 knjig, v 1. so navrščeni govori. Delo izhaja v zvezkih po 4 pole vel. 8 in po 35 kr. Predplata na 10 zv. znaša 3 gl. in se pošilja odvetniku Miji Tkalčiču v Zagreb.

„Athenaeum“. Listy pro literaturu a kritiku vědeckou, češko izdanje, uže poznano našim čitateljem, ima v 6. št. t. l. zopet mnogo in razne vsebine. Na prvem mestu je pričel dr. F. Jakel poročati: „O jazyku vseslovanskem“, o epohalnem delu Budilovičevem, katero smo mi lani označili v kratkih potezah. Potem sledé poleg drugih razprav kritike o raznih znanstvenih knjigah in izdanih. „Athenaeum“ stoji 5 gl. na leto pri založniku Jos. R. Vilimku v Pragi.

Piśni ludu. Zbral Zigmunt Gloger. Muzyke opracoval Zygm. Noskowski. Krakow. 1892. Str. 361 lex. C. 2 gl. V tej zbirki so najlepše poljske pesmi, natanko zapisane po narodnem pevanju, med njimi je 120 pesnij, ki se pojejo ob letnih slavnostih in običajih, 520 je svatbenih, 164 dum in dumk, 434 plesnih etc. K tekstom je uredil napeve Noskowski.

Handrija Zejlerja shromadžene spisy. Zrjadował a wydal dr. Ernst Muka. Z nakladom serbskeje studowaceje mlodosće. Štworty zwjazk. Bajki. Spěwy. Přeložki. Str. 480. Cena 4 marke. Budyšin. Čišć Smolerjec knihičičěrnje 1892. Ta zvezek završuje izdanja velikega pisatelja-pesnika Zejlerja, ljubljenca lužiških Srbov. Na koncu je tudi životopis njegov in poročilo o izdanju del. Učea se mladina lužiškorsrbska je bila sama zaključila izdati dela Zejlerjeva, in dr. Muka, v učenem svetu, sosebno slovanskem uže dalje časa znan po svojih jezikoslovnih, narodopisnih in zgodovinskih delih o lužiških Srbih, je storil vse, da je izdanje teh del prišlo znanstveno pregledano in vkusno prirejeno na svetlo. Vsa inteligencija je prispevala z malimi doneski, Rusi, Čehi, Poljaki in celo Nemci so darovali zneske, da je bilo moči izdati dela narodnega pesnika. Vendar je nabiranje napredovalo za pokritje stroškov le počasi, in zato je dr. Muka uvr-

stil vse glavne ostaline še v IV. zvezku, ki ga imamo pred seboj. Pri vsakem oddelku pesnij in proze so primerna pojasnila. Zejler je izborno pisal, bil je celó v bajkah izviren in, kjer se je držal starih basnij, pre naredil jih je mojsterski po duhu lužiške srbščine. Mi bi Slovencem še posebe priporočali Zejlerjeve spise, zlasti pa IV. zvezek, ki ima svojo stalno vrednost in je zanimiv za ostale Slovane tudi zaradi životopisa Zejlerjevega, kateri je sestavil dr. Ernst Muka, oni lužiški Srb, ki, kjer le more, simpstiški poroča tudi o nas Slovencih. Naročiti se je možno na Zejlerjeva dela po knjigarnah ali tudi pri dr. Muki, ki je profesor na gimnaziji v Freibergu (Saksonsko). Cena vsakemu 4 zvezkov je 4 marke.

„Črna gora“ Etnografski del kot drugo knjigo je završil P. A. Rovinski ter poslal v tisk akademiji Petrograjski.

Code général des biens pour la principauté de Montenegro de 1888. Traduit par Rodolphe Daresté, membre de l'Institut, conseiller à la Cour de Cassation et Albert Riviere, ancien Magistrat, Secrétaire Général de la Société Generale des Prisons. Paris. 1892. Črnogorski Imovinski zakonik sta preložila na francoski jezik dva znamenita jurista, s tem pa mu odprla pot v proučevanje vsemu civilizovanemu in ne le slovanskemu svetu. Francoski prevod je izdalo pravosodno in naučno ministerstvo in uže s tem dokazalo, kakó izredno visoko ceni vrednost tega zakonika. Prelagatelja povdarjata v predgovoru vrline zakonika. Prvo je to, pravita, da je on postal na proučevanju narodnih običajev; zato jemlje v njem običaj mnogo več prostora, nego v vsakem novem zakonodavstvu. V nasprotju z večino modernih zakonikov črnogorski zakonik ne gre na to, da ustavi narodni običaj v njegevem razvitku. Zaradi tega so v osnovo stavljeni „stari običaji zemlje“, kar pa ne zavira, da prihaja v zakonik tudi kaj novega. Vse je urejeno mojsterski, po sorodstvu, od poznane do nepoznanega, in to po najpreprostejšem načinu. Drugod se postavljajo principi na prvo mesto, tu pridejo do teh še le na koncu, po navedenju konkretnih slučajev. No, francoska učenjaka naštevata še mnogo, mnogo drugih prednostij črnogorskega zakonika. Da bi te prednosti le poštevali in posnemali drugi!

Востокъ християнскій. Авоиъ. Исторія Авои. ч. ш. Авоиъ монашескій. I. судьба его 911 по 1861 годъ. Отд. второе. Изд. имп. академій наукъ. С. Петербургъ. 1892. Spisal Еп. Порфирій (Успенскій.).

Къ изслѣдованіямъ о Фоти, патриархѣ Константинопольскомъ, по поводу совершавшагося тысячелѣтія современіи кончины его. С. Петерб. 1892. Стр. 31+190. Spisal А. М. Иванцовъ-Платоновъ.

Чтенія о національныхъ особенностяхъ характера и юридическаго быта древныхъ Славянъ. Истор. изслѣдованіе. Собѣстиянскій. Charkov. str. 348.

Историческое обозрѣніе. Сборникъ историческаго общества при имп. С. Петер-комъ университетѣ. Ред. Н. И. Карѣевъ. 1892. Томъ 5.

Русская Библиотека. Выпускъ I. и II. Tu se nadaljuje III. del romana Tolstega: „Война и миръ“ (str. 65-192). Stoji ta knjizica za vse leto 2 gld. 40 kr. Adressa: Издательство „Русской Библиотеки въ Львовѣ, (Lemberg) Бляхарс. ул. 13.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trst, ulica Farneto št. 44.

„Viena“ o „Slovanskem Sctu“ v 11. št. od 18. marca t. l. piše naslednje:

Više smo puta preporučili hrvatskim rodoljubima, kojima slavenska uzajamnost nije puka fraza, neka podupru slovenski list u Trstu „Slovanski Sct“, koji izvršno uređuje poznati slovenski pisac i rodoljub Fr. Podgornik. Taj se krasni list sve ljepše i više razvija, a napose je od ove nove godine tako savjesno, svestrano i u pravom slavenskom duhu uređivan, da držimo upravo za svoju dužnost, da ga preporučimo svakomu rodoljubnomu Hrvat. Što mi znamo, taj je list „unicum“ kod svih Slavena. Budnim okom prati političke, prosvjetne i književne pojave svoga slovenskoga naroda, a kraj toga savjesno se osvrće na sve znatnije političke i kulturne zgrade kot ostale slavenske braće, a napose nas Hrvata, pokazujući živim primjerom, kako treba gojiti slavensku uzajamnost. U novije vrijeme donosi u svakom broju vijesti u hrvatskom jeziku. Za ruske stvari ima dva vrsna suradnika. Naše književne pojave prati upravo uzornom točnosti. U opće, taj je list svake hvale i potpore vrijedan.

Op. ur. Veseli nas ta laskava ocena vedno nam prijaznega lista, dasi vemo in priznavamo, da „Slov. Svet“ ni še daleko tak, kakoršen bi mogel biti, ako bi se mu ne stavljale mnogotere in nad vse nepotrebne zapreke, zlasti med Slovenci samimi. Kljub temu oviram, ki nas tlačijo sosebno v gmotnem pogledu, želimo ne le vstrajati, ampak tudi kolikor možno popolnjevati list, da bi vedno bolj zaslužil priznanje, ki se mu izkazuje z nepristranega in odličnega mesta dragih nam bratov Hrvatov.

Opomnja upravnishva. Ob koncu prvega četrtletja ponavljamo vljudno prošnjo do teh, ki so nam še od poprejšnjih let na dolgu, da sedaj poravnajo ta dolg koncem tega meseca. Te, kateri ne izpolnijo te dolžnosti, terjali bomo posebe, česar nismo doslej še storili. — Prosimo pa vljudno vse naročnike, da bi nam plačevali naročnino kar možno redno, ker imamo prevelike stroške, da bi mogli sami zalagati dalje časa list. Mi nimamo lastne tiskarne, katera bi iz drugih dohodkov pokrivala list, in niti ne take tiskarne, katera bi nas mogla čakati. Zajedno je pri našem listu papir in tisk jako drag, a je naročnina, če poštujemo stvari prav, j a k o n i z k a.

Velikim trgovcem in obrtnikom priporočamo naš zavitek tudi za inserate, katere čitajo daleč okolo po slovanskih deželah in ne le slovanskih. Sosebno pa so primerni v našem listu tudi inserati za časopise in nove knjige. Kakor je pokazala kratka skušnja, so sedanji inserenti izmed slovanskih knjigarjev jako zadovoljni.

➡ Priporočamo slovanskim rodoljubom, da zahtevajo po mestih in trgih v **kavarnah in narodnih gostilnah tudi „Slovanski Svet“**, kakor delajo Čeho-Slovani in Hrvatje, kjer koli se jih shaja po več skupej. V Ljubljani ima naš list **samo jedna kavarna in nobena gostilna**, v Trstu **samo jedna kavarna in le par gostilen**; v Gorici **nobena kavarna in nobena gostilna**; na Dunaju nobena kavarna, v Gradcu ne kavarna, ne gostilna. — Rodoljubi naj sodijo sami, kdo je temu kriv!

Popravki. V 5. št. „Sl. Sv.“, str. 88, v pesmi „Дѣвушка и птица“, 3. vrsta od zadej, je izpuščena beseda: „была“, torej se glasi stih: „А еслибы правда одна была то?“ — Str. 96. na lev. 26. v. zd.: baba s knutom, m. kmetom; ondi na desni, 25. v. zg.: I zvešči evangelijske; ondi 29. v.: roman Safonova, m. Soforova.